

**Buck
Consultants
International**

Bouwsteen economische positionering Noordoost-Brabant

Uitgevoerd in opdracht van:
Regio Noordoost-Brabant

Nijmegen, mei 2019

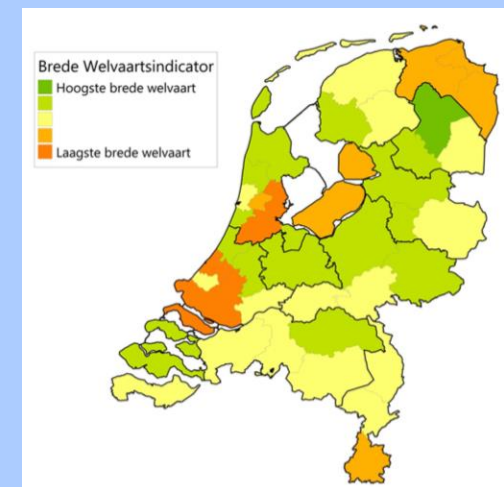
Samenvatting	p. 2
1 Inleiding	p. 8
2 Analyse regionale economie	p. 9
3 Bevindingen	p. 45

Positionering regionale economie in 8 punten

1. Noordoost-Brabant is een economische welvarende regio. Noordoost-Brabant is de **zesde regio van Nederland*** in termen van bruto regionaal product (BRP) en toegevoegde waarde achter de vier hoogstedelijke Randstadregio's en Zuidoost-Brabant. Dit betekent dat Noordoost-Brabant achter de economische topregio's in de Randstad en de Brainportregio de 'best of the rest' is.
2. De economische welvaart in Noordoost-Brabant (6^e regio NLD*) is relatief groot in vergelijking met het aantal vestigingen (10^e), inwoners (8^e) en banen (8^e). Het regionale verdienvermogen is dus groot. Grondslag hieronder vormt de hoge arbeidsproductiviteit en (in mindere mate) de relatief hoge arbeidsparticipatie. Met andere woorden, het regionale bedrijfsleven is in staat om relatief hoge toegevoegde waarde te generen en een groot deel van de beroepsbevolking werkt. Hieruit wordt geconcludeerd dat de regio beschikt over een **groot regionaal verdienvermogen**.
3. Noordoost-Brabant **ontwikkelt zich vergelijkbaar met het provinciaal en nationaal gemiddelde** in termen van BRP, toegevoegde waarde, aantal banen en vestigingen.

Box 1: Regionale brede welvaart

Universiteit Utrecht en de Rabobank hebben Brede Welvaartsindicator ontwikkeld, die 11 aspecten die van belang zijn voor het menselijk welbevinden in ogenschouw neemt. Naast economische elementen betreft dit ook dimensies als gezondheid, milieu, onderwijs en veiligheid. Noordoost-Brabant scoort een 16e positie uit 40. Opvallend is dat een hogere mate van stedelijkheid over het algemeen samengaat met een lagere BWI-score. Stad scoren slechter op onder meer milieu, woontevredenheid en balans werk en privé. Mede hierdoor heeft de regio Noordoost-Brabant een positie in de bovenste helft van de ranglijst, voor de sterk verstedelijkte gebieden maar achter de typisch landelijke regio's.

* Uit 40 regio's

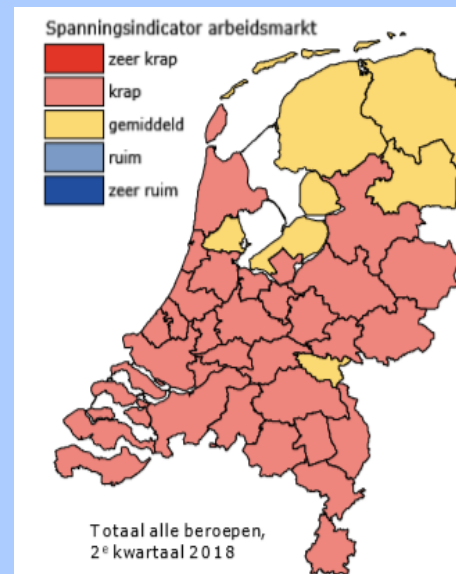
Bron: Rabobank en UU (2017)

4. Noordoost-Brabant heeft een belangrijke **werkgelegenheidsfunctie**. Ca twee derde van de werkzame beroepsbevolking werkt binnen de regio en eenzelfde deel van de banen in Noordoost-Brabant wordt ingevuld door inwoners uit de regio. Belangrijkste pendelrelatie is met **Zuidoost-Brabant**, gevolgd door de andere Brabantse regio's en Arnhem-Nijmegen. De arbeidsparticipatie in Noordoost-Brabant is hoog en de **arbeidsmarkt is krap** (zie box 3). De bevolking van Noordoost-Brabant zal doorgroeien, maar de regio krijgt te maken met **vergrijzing**. Ook in Brabant ervaren vooral stedelijke gebieden zoals Eindhoven, Breda en Tilburg bevolkingsgroei en blijven meer landelijke gebieden zoals een groot deel van noordoost-Brabant qua bevolkingsgroei achter. Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in Noordoost-Brabant is gestegen in de afgelopen 5 jaren en is vergelijkbaar met het beeld voor Brabant. Op nationaal niveau is het opleidingsniveau hoger.

Box 2: Krapte arbeidsmarkt

Werkgevers ervaren veelvuldig belemmeringen in de bedrijfsvoering door het ontbreken van geschikt personeel. De Conjunctuurenquête Nederland (COEN) laat zien dat het percentage ondernemers dat productiebelemmeringen ervaart door een gebrek aan personeel in de Noord-Brabant 22% bedraagt, iets hoger dan het landelijk beeld (20%). Noordoost-Brabant is hierop geen uitzondering. De regio ervaart vooral tekorten in de techniek en ICT, maar ook andere branches waaronder zorg & welzijn, transport & logistiek en openbaar bestuur hebben moeite om voldoende personeel te vinden. Als oplossingsrichtingen wordt gedacht aan nóg intensiever werven, personeel meer laten werken (meer uren, minder parttime), het aantrekkelijker maken arbeidsvoorwaarden en het aanpassen van functie-eisen zodat een breder en/of ander publiek in aanmerking komt

Noordoost-Brabant Beroepsklasse	Typering
ICT	zeer krap
Technisch	zeer krap
Transport en logistiek	krap
Openbaar bestuur	krap
Dienstverlenend	krap
Commercieel	krap
Zorg en welzijn	krap
Economisch en administratief	krap
Pedagogisch	gemiddeld
Managers	gemiddeld
Creatief en taalkundig	ruim
Totaal	krap

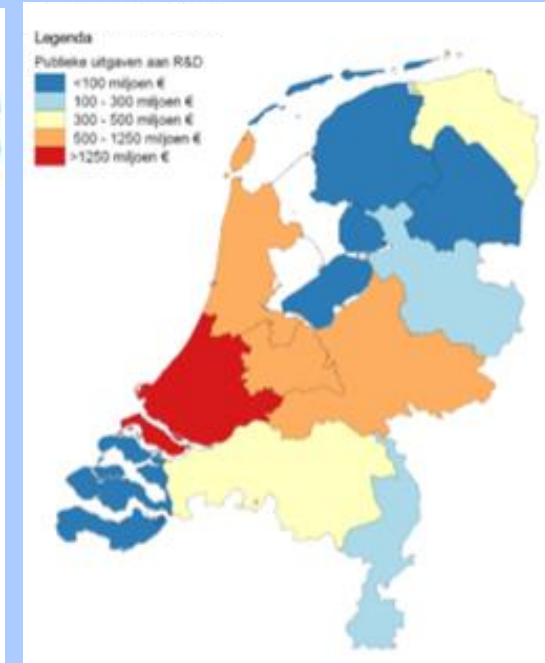
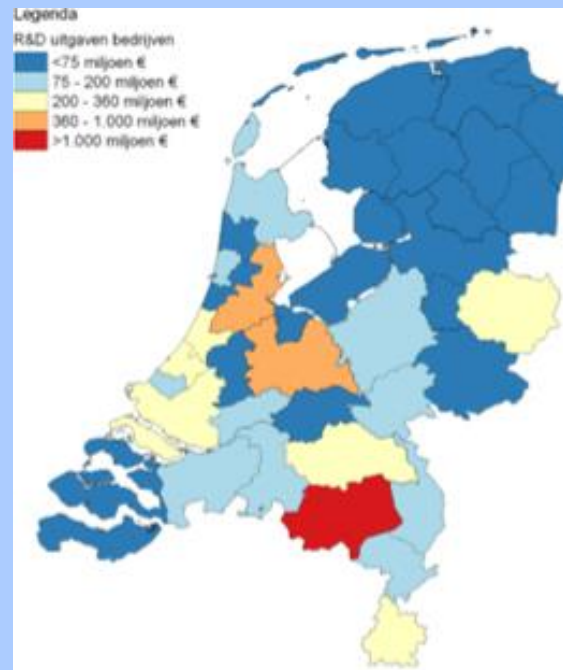
Bron: UWV (2018)

5. Als onderdeel van Noord-Brabant maakt Noordoost-Brabant deel uit van een innovatieve topregio met een **goed vestigingsklimaat**. Noord-Brabant presteert goed op indicatoren inzake **kenniseconomie** (privaat R&D, patenten etc.) maar **scoort minder op agglomeratie-effecten** (bijv. bevolkingsdichtheid, bevolkingsaantal en marktpotentiaal). Rekening houdend met de relatief verstedelijkte Brainport regio betekent dit dat Noordoost-Brabant een extra grote opgave heeft op dit vlak. Omdat verstedelijking niet eenvoudig realiseerbaar is, zal Noordoost-Brabant moeten werken aan agglomeratiekracht aan de hand van een 'borrowed-size' strategie waarbij de massa en kracht van de burens wordt benut (e.g. Eindhoven) en wordt geïnvesteerd in bovenregionale netwerken (e.g. met Food Valley).

Box 3: Uitgaven aan R&D in Noordoost-Brabant

R&D-uitgaven van bedrijven in de regio Noordoost-Brabant hebben een omvang van €200-360 mln. Dit is lager dan de regio's rondom Eindhoven, Amsterdam en Utrecht maar op categorieniveau vergelijkbaar met bijvoorbeeld de regio Rotterdam. Wat betreft publiek R&D, dit betreft R&D uitgaven door onder meer universiteiten, universitair medische centra (umc's), hogescholen en publieke kennisorganisaties zoals TNO, zijn Zuid-Holland, op enige afstand gevolgd door Noord-Holland, Utrecht en Gelderland dominant. De provincie Noord-Brabant volgt. Voor Noordoost-Brabant betekent dit dat de regio een atypisch patroon kent van een behoorlijke hoeveelheid privaat R&D en relatief weinig publiek R&D.

Rathenau Instituut (2018); o.b.v. CBS (2015)

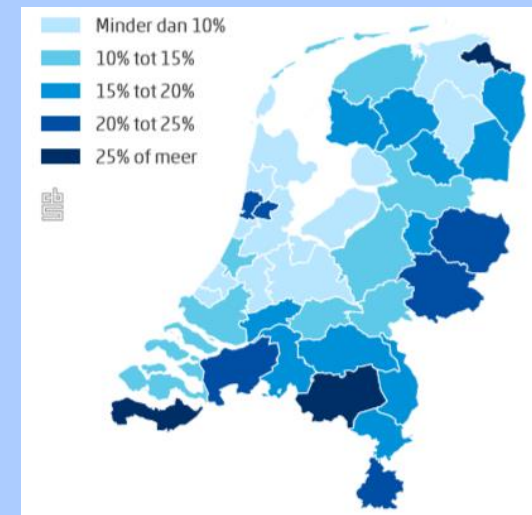

6. De economie van Noordoost-Brabant stoelt historische gezien sterk op ‘traditionele’ sectoren handel, industrie en bouw. Dienstverlenende sectoren zijn van origine minder sterk vertegenwoordigd in de regio. De laatste vijf jaren is echter de ontwikkeling zichtbaar dat juist de dienstverlenende sectoren informatie & communicatie en zakelijke diensten relatief snel groeien in termen van vestigingen en banen. Ook horeca en handel groeien hard terwijl de industrie minder sterk groeit in termen van aantal banen en vestigingen. Ontwikkelingen zoals digitalisering, automatisering en robotisering maken dat de toegevoegde waarde in de industrie primair toeneemt dankzij hogere arbeidsproductiviteit en minder door groei van het aantal banen. Er is sprake van een afnemend belang van goederenproducerende bedrijfstakken voor de werkgelegenheid, terwijl het belang van de commerciële dienstverlening juist groeit. **De opkomst van de nieuwe economie** zorgt ervoor dat de regionale economie ‘verdienstelijk’ in termen van werkgelegenheid. Dit past in het nationale beeld. Zo heeft het CBS (2017) becijferd dat de dienstverlening in 1969 verantwoordelijk was voor 56% van de toegevoegde waarde van de Nederlandse economie en in 2016 voor 78%. Een diensteneconomie draait sterk om interactie tussen mensen en vraagt dus om netwerken, verbindingen en agglomeratiekracht.

Box 4: Belang industrie voor regio's

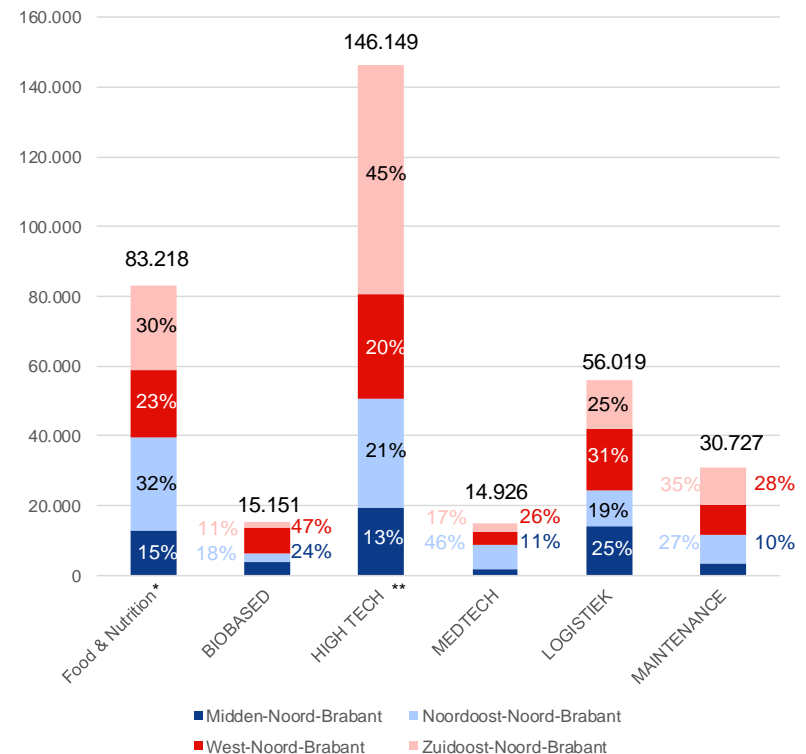
Het economische belang van de industrie voor regio's loopt uiteen. Om dit belang cijfermatig te bepalen wordt de toegevoegde waarde die de industrie genereert gedeeld door de totale toegevoegde waarde van een regio. Voor Nederland bedraagt het aandeel van de industrie bijna 12%. Het aandeel van de industrie in de toegevoegde waarde van Noordoost-Brabant bedraagt 15-20%, dus hoger dan het nationaal gemiddelde maar lager dan de buren uit Zuidoost-Brabant en de meer perifere industriële regio's Zeeuwsch-Vlaanderen (o.a. Terneuzen) en Delfzijl en omgeving (Chemie Park Delfzijl).

Bron: CBS (2018; data 2015)

7. Ruimtelijk-economische clusters van samenhangende bedrijven en kennisinstellingen spelen een belangrijke rol in regionale economische ontwikkeling. Concentraties van gerelateerde bedrijven en kennisinstellingen bieden bedrijven onder andere voordelen inzake toegang tot gespecialiseerde toeleveranciers en personeel. Regio's ervaren bijvoorbeeld voordelen wat betreft hogere productiviteit en meer innovatie. In de provincie Brabant zijn hightech en agrifood de grootste speerpuntclusters. **Hightech** is bijzonder sterk geconcentreerd in Zuidoost-Brabant en **agrifood** is geconcentreerd in Noordoost-Brabant. Ondanks deze relatieve specialisatie in agrifood is hightech in absolute aantallen ook een belangrijk cluster in Noordoost-Brabant. Kortom, Noordoost-Brabant kent omvangrijke hightech en agrifood clusters, maar blinkt uit in dit laatste cluster. Analyses onderschrijven de kracht en het economisch belang van de Noordoost-Brabantse agrifood sector.

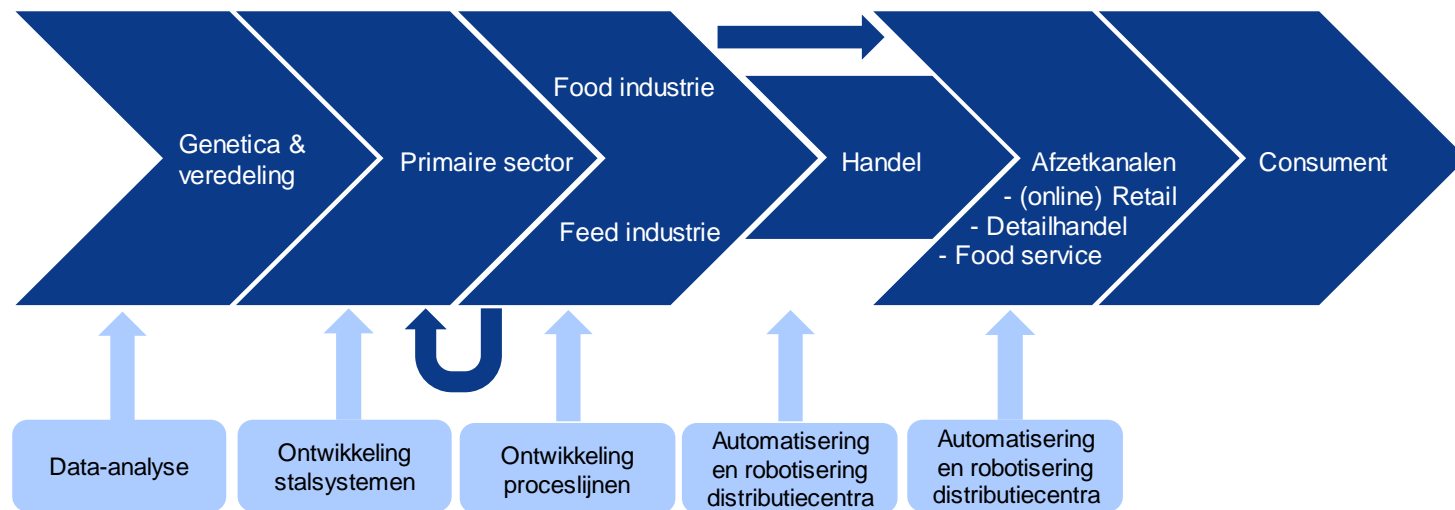
Noord-Brabant: aantal banen naar speerpunt en regio

8. Agrifood en hightech zijn onderling verbonden via toeleveringsrelaties. Denk aan de toepassing van hightech oplossingen in stalsystemen, proceslijnen en automatisering van food distributiecentra. Er liggen kansen om de clusters agrifood en hightech met elkaar te verbinden, zowel binnen de regio als in relatie tot andere regio's zoals Zuidoost-Brabant.

Inzetten op een gecombineerde clusterkracht zal veel kansen bieden de economie verder te brengen zowel qua positie in het algemeen, maar ook op het gebied van innovatie en verduurzaming door de combi tussen agrifood en slimme technologie.

Hoofdketen Agrifood & nutrition

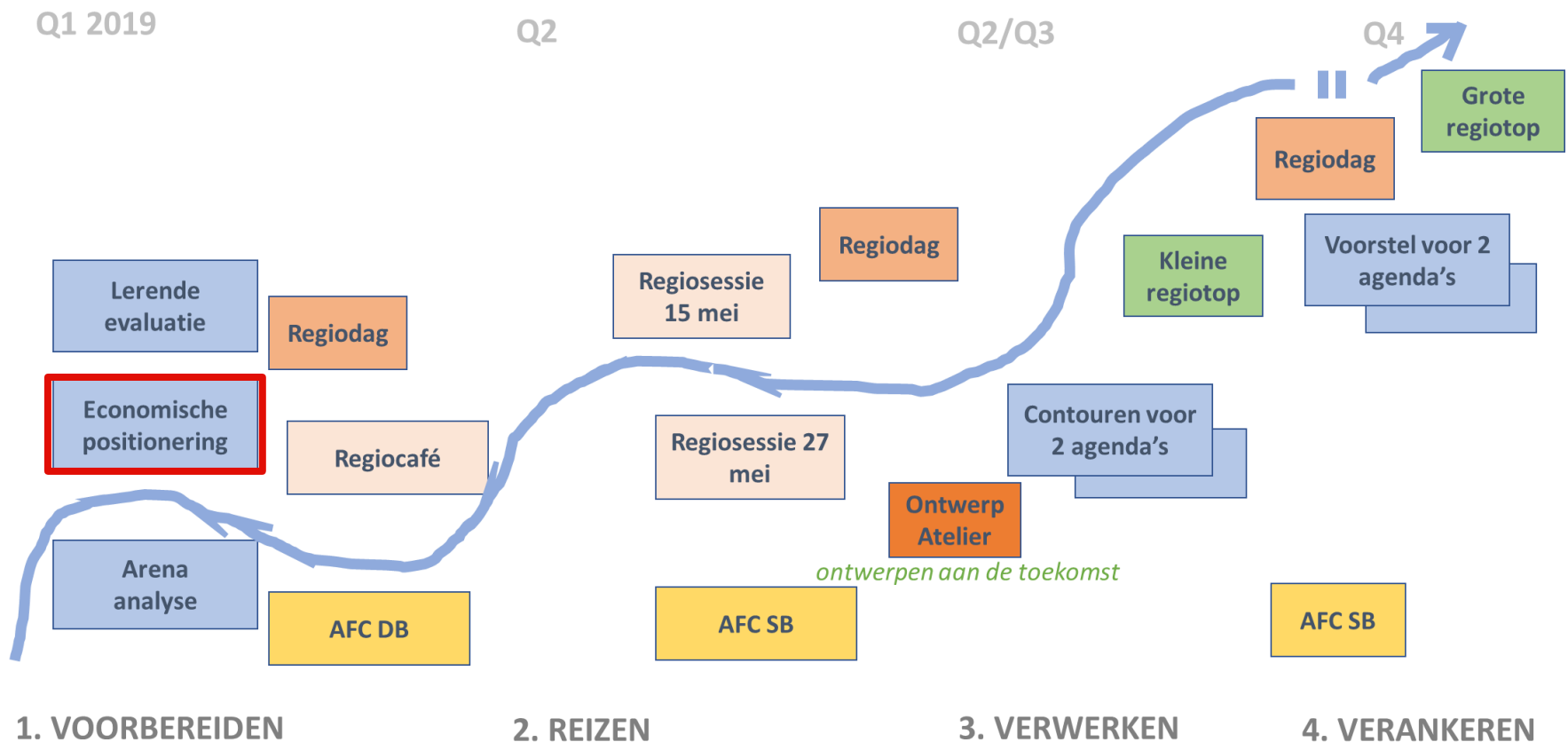

Voorbeelden Hightech toelevering

1 Inleiding

Positie economisch bouwsteen in proces

- De bouwsteen economische positionering vormt een eerste stap om te komen tot een regionaal economische agenda en zal fungeren als inhoudelijke onderlegger voor de daaropvolgende fasen.

2 Analyse regionale economie

Opbouw

Analyse regionale economie

2.1 Economische welvaart
Wat verdienen we in NO-Brabant?

2.2 Bedrijvigheid en werkgelegenheid
Hoeveel bedrijven en banen zijn er in NO-Brabant?

2.3 Arbeidsmarkt
Hoe steekt de regionale arbeidsmarkt in elkaar?

2.4 Leefklimaat en voorzieningenniveau
Welke voorzieningen dragen bij aan het woon- en leefklimaat in de regio?

2.5 Innovatie/kenniseconomie,
Is er sprake van een innovatieve economie in de (ruime) regio?

2.8 Kracht in clusters
Welke clusters zijn sterk in Noordoost-Brabant?

2.7 Sectorale samenstelling economie
Hoe is de economie van NO-Brabant samengesteld qua sectoren?

2.6 Vestigingsklimaat
Wat zijn de sterke punten van het vestigingsklimaat in de (ruime) regio?

2.1 Economische welvaart

Top 10 Nederlandse regio's: BRP*/**

Rang	Regio	BRP (€ mld.)
1	Groot-Amsterdam	111
2	Utrecht	67
3	Groot-Rijnmond	66
4	Agglomeratie 's-Gravenhage	38
5	Zuidoost-Noord-Brabant	38
6	Noordoost-Noord-Brabant	27
7	West-Noord-Brabant	27
8	Arnhem/Nijmegen	27
9	Veluwe	26
10	Zuid-Limburg	23
	Nederland	737

* Bruto regionaal product betreft het totale inkomen van een regio in een jaar incl. het saldo belastingen en subsidies en het verschil tussen toegerekende en afgedragen btw

** Voorlopige cijfers

- Noordoost-Brabant is de 6^e regio in Nederland (uit een totaal van 40 regio's) in termen van het bruto regionaal product (BRP) en toegevoegde waarde. De regio scoort een positie achter de hoogstedelijke Randstadregio's en Zuidoost-Brabant (Brainport regio).

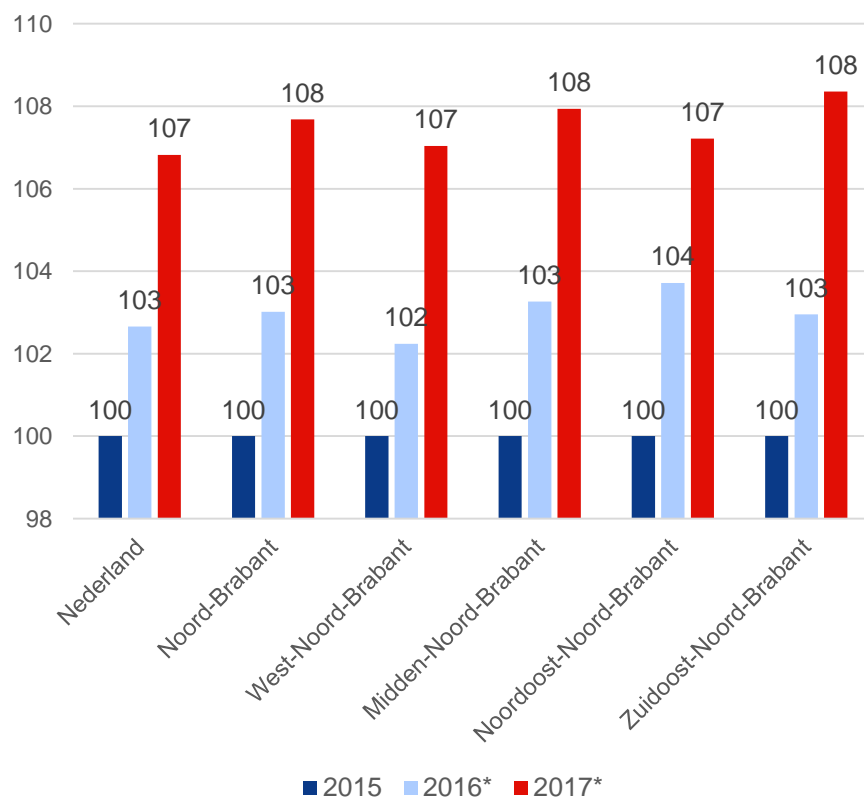
Top 10 Nederlandse regio's: toegevoegde waarde*/**

Rang	Regio	TW (€ mld.)
1	Groot-Amsterdam	99
2	Utrecht	60
3	Groot-Rijnmond	59
4	Agglomeratie 's-Gravenhage	34
5	Zuidoost-Noord-Brabant	34
6	Noordoost-Noord-Brabant	24
7	West-Noord-Brabant	24
8	Arnhem/Nijmegen	24
9	Veluwe	23
10	Zuid-Limburg	21
	Nederland	660

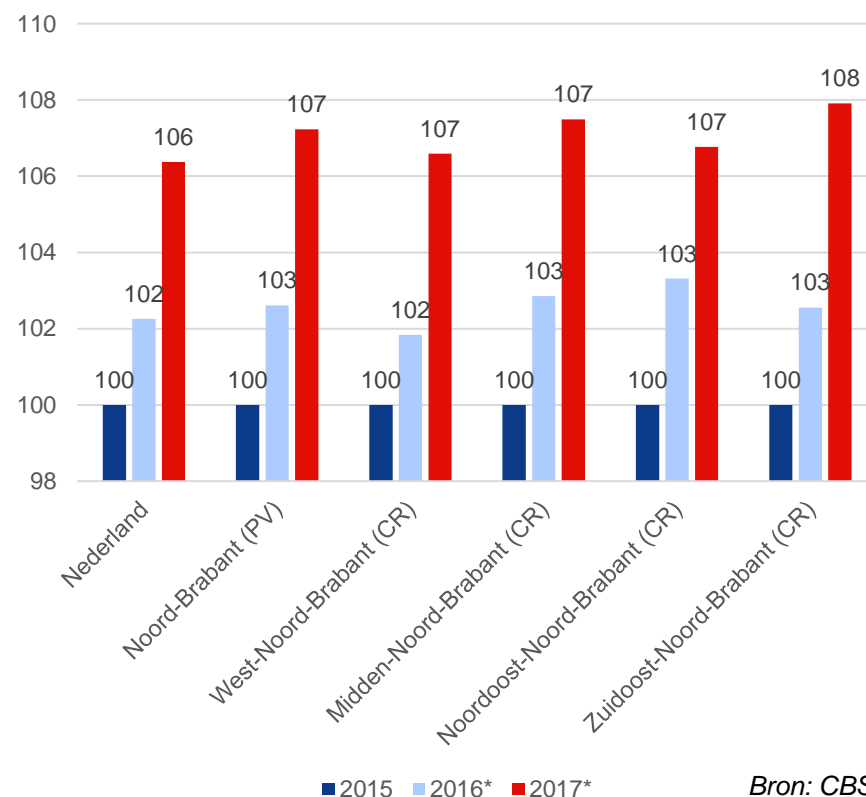
* Toegevoegde waarde betreft de waarde die door bedrijven wordt toegevoegd aan de goederen en diensten die zij hebben moeten verbruiken om hun producten en diensten te kunnen leveren

** Voorlopige cijfers

Ontwikkeling BRP (index: 2015=100)

Ontwikkeling toegevoegde waarde (index: 2015=100)

- De ontwikkeling van het BRP en de toegevoegde waarde in Noordoost-Brabant is in lijn met het beeld voor de andere Brabantse regio's en Nederland.

Groeiraming 2019: volumemutatie BRP

Regio	%
Noordoost-Brabant	2,1
Midden-Brabant	2,2
West-Brabant	2,0
Zuidoost-Brabant	2,2
Noord-Brabant	2,1
Nederland	1,8

Bron: ING

- Qua verwachte ontwikkeling van het BRP in 2019 ontlopen de Brabantse regio's elkaar niet veel. Noordoost-Brabant groei volgens het Brabants gemiddelde, hetgeen hoger is dan het beeld op nationaal niveau.

2.2 Bedrijvigheid en werkgelegenheid

2.2.1 Vestigingen

Top 10 Nederlandse regio's: vestigingen

Rang	Regio	Vestigingen
1	Groot-Amsterdam	204.080
2	Utrecht	137.580
3	Groot-Rijnmond	113.440
4	Agglomeratie 's-Gravenhage	80.590
5	Zuidoost-Noord-Brabant	74.740
6	Arnhem/Nijmegen	65.440
7	Veluwe	60.720
8	West-Noord-Brabant	57.180
9	Noordoost-Noord-Brabant	56.110
10	Twente	53.300
	Nederland	1.630.050

Bron: LISA, 2018

- Noordoost-Brabant is de 9^e regio in Nederland (uit een totaal van 40 regio's) in termen van het aantal vestigingen van bedrijven en organisaties. In relatie tot het BRP en de regionale toegevoegde waarde betekent dit dat Noordoost-Brabant beschikt over een relatief beperkt aantal bedrijven dat in staat is om een relatieve hoge toegevoegde waarde te realiseren.

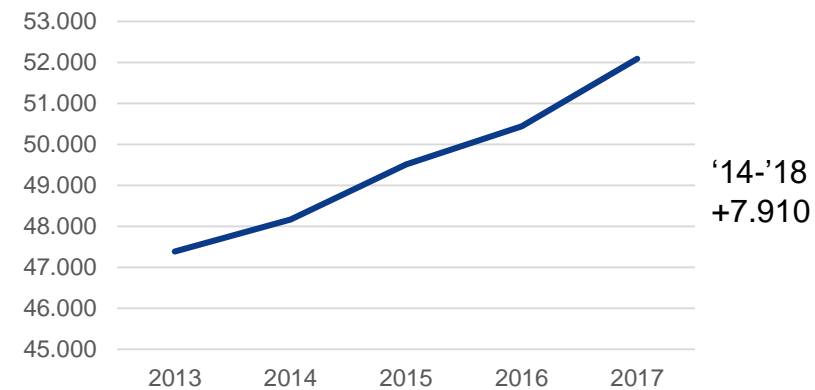
Ontwikkeling totaal aantal vestigingen

Ontwikkeling aantal vestigingen absoluut

Jaar	Noordoost-Brabant	Noord-Brabant	Nederland
2014	48.200	203.770	1.412.260
2015	49.530	209.400	1.453.860
2016	50.450	213.940	1.515.070
2017	52.140	220.410	1.557.710
2018	56.110	231.990	1.630.070

Bron: LISA

Ontwikkeling aantal vestigingen NO-Brabant

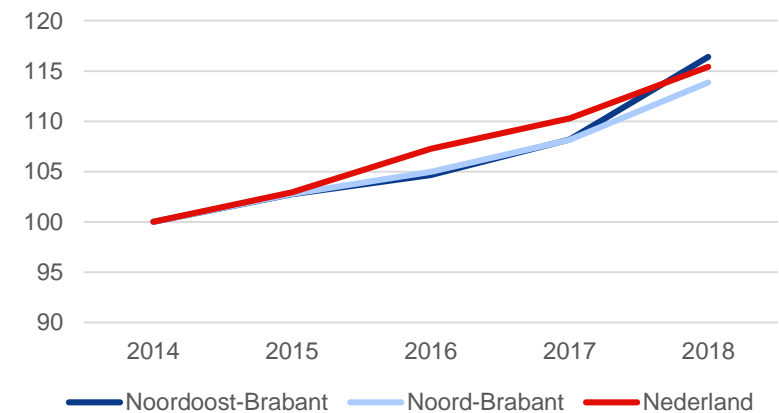

Index aantal vestigingen (2014=100)

Jaar	Noordoost-Brabant	Noord-Brabant	Nederland
2014	100	100	100
2015	103	103	103
2016	105	105	107
2017	108	108	110
2018	116	114	115

Bron: LISA

Index aantal vestigingen (2014=100)

- Tussen 2014-2018 is het aantal vestigingen in Noordoost-Brabant met 7.910 toegenomen. Deze stijging van ca 16% is in lijn met het beeld voor Brabant en ligt in lijn met het landelijk gemiddelde (+14%).

2.2.2 Banen

Top 10 Nederlandse regio's: banen

Rang	Regio	Banen
1	Groot-Amsterdam	971.380
2	Utrecht	723.530
3	Groot-Rijnmond	685.220
4	Zuidoost-Noord-Brabant	426.770
5	Agglomeratie 's-Gravenhage	410.890
6	Arnhem/Nijmegen	363.530
7	Veluwe	351.670
8	Noordoost-Noord-Brabant	330.990
9	Twente	315.460
10	West-Noord-Brabant	309.180
	Nederland	8.444.810

Bron: LISA, 2018

- Noordoost-Brabant is de 8^e regio in Nederland in termen van inwoneraantal en het aantal banen (uit een totaal van 40 regio's). In relatie tot het aantal vestigingen betekent dit dat bedrijven een relatief grote omvang hebben. In relatie tot de toegevoegde waarde betekent dit dat bedrijven relatief veel waarde creëren.

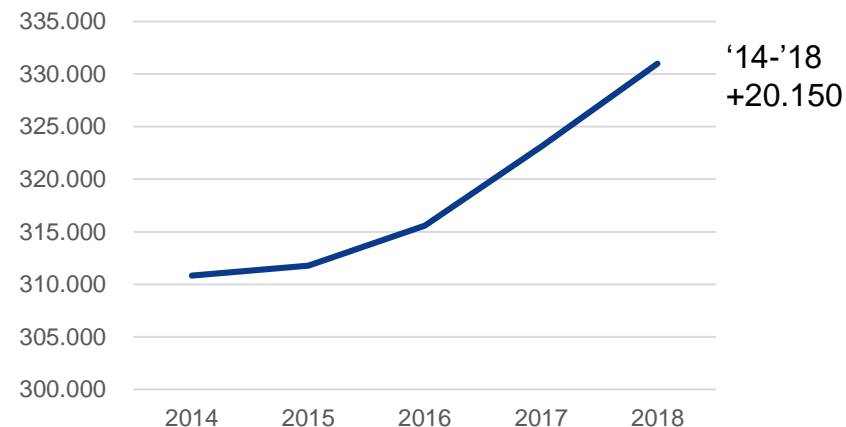
Ontwikkeling totaal aantal banen

Ontwikkeling aantal banen absoluut

Jaar	Noordoost-Brabant	Noord-Brabant	Nederland
2014	310.840	1.223.150	8.184.720
2015	311.770	1.227.620	8.220.030
2016	315.580	1.239.660	8.334.220
2017	323.100	1.271.170	8.462.560
2018	330.990	1.297.560	8.651.830

Bron: LISA

Ontwikkeling aantal banen NO-Brabant

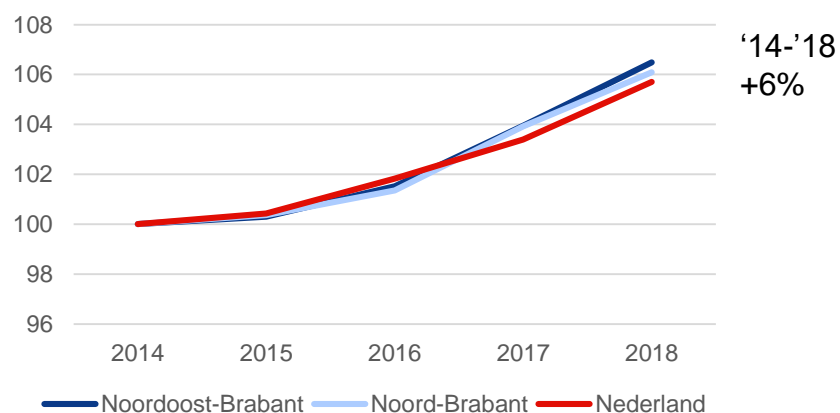

Index aantal banen (2014=100)

Jaar	Noordoost-Brabant	Noord-Brabant	Nederland
2014	100	100	100
2015	100	100	100
2016	102	101	102
2017	104	104	103
2018	106	106	106

Bron: LISA

Index aantal banen (2013=100)

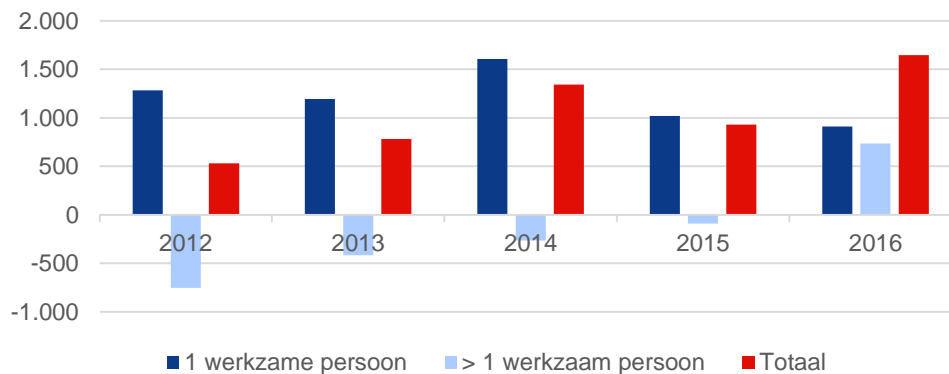

- Tussen 2014-2018 is het aantal banen in Noordoost-Brabant met ca. 20.150 gegroeid (+6%). De relatieve groei is in lijn met het beeld voor Brabant en Nederland.

2.2.3 Bedrijvendynamiek

Saldo netto oprichtingen bedrijven Noordoost-Brabant naar grootteklasse

	2012	2013	2014	2015	2016
1 werkzame persoon	1.284	1.195	1.606	1.020	909
> 1 werkzaam persoon	-754	-415	-263	-91	736
Totaal	530	780	1.343	929	1.645

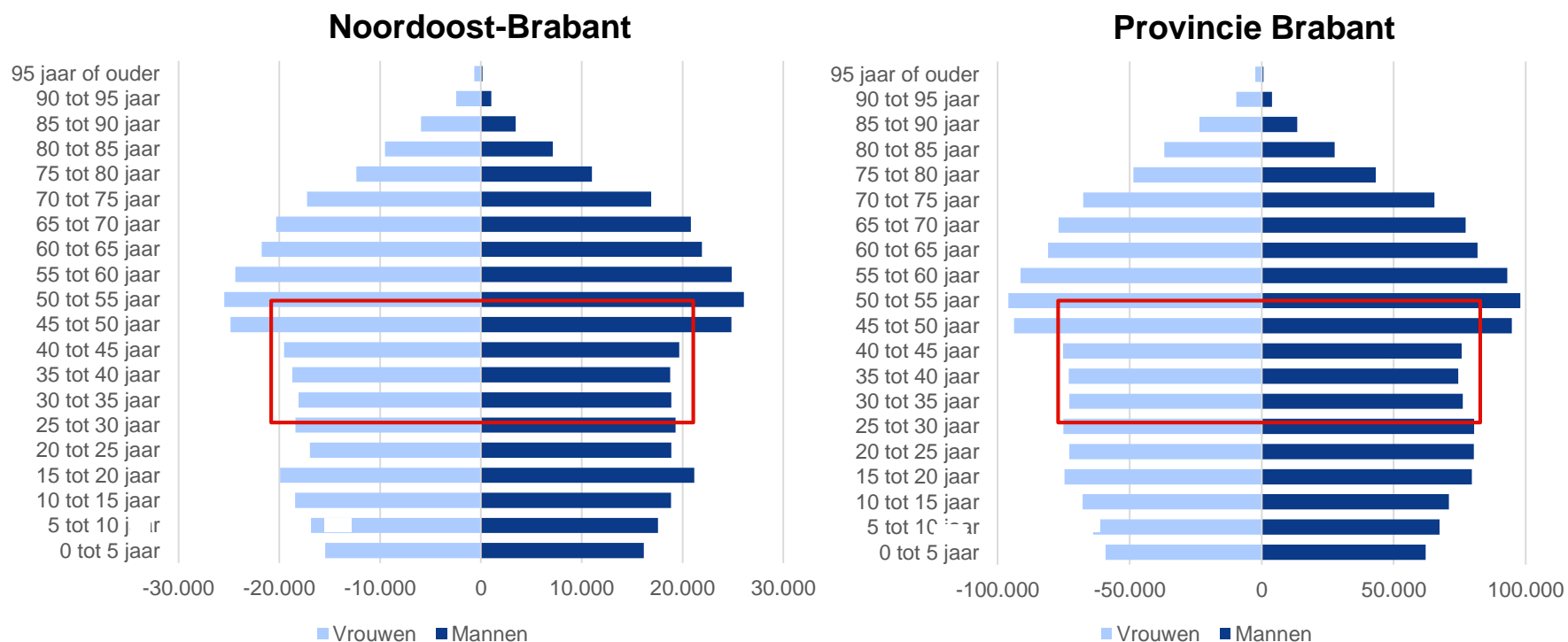

Bron: LISA, bewerking AgroFood Capital Monitor 2019

- Het saldo van netto-oprichtingen in Noordoost-Brabant is elk jaar positief. Dit beeld komt overeen met de constatering dat het aantal vestigingen in de regio groeit.
- De groei van het aantal vestigingen betreft voornamelijk bedrijven met 1 werkzame persoon. Het aantal vestigingen met meer dan 1 werkzaam persoon was in de periode 2012-2015 negatief en in 2016 positief. Dit suggereert dat de omvang van bedrijven in termen van het aantal medewerkers terugloopt.

2.3 Arbeidsmarkt

2.3.1 Bevolking

Bron: CBS, 2018

- Noordoost-Brabant heeft zo'n 655.000 inwoners. De bevolkingsopbouw van de regio laat een kleine inkeping zien in de bevolkingsgroep in de leeftijd 20-39. Dit is de groep die naar grotere steden trekt voor opleiding/studie en werk. In 2015 heeft het PBL geconstateerd dat deze groep jonge stedelijke huishoudens – die voorheen na enige tijd verhuisde naar het suburbane ommeland – in toenemende mate in de stad blijft wonen na opleiding en eerste baan.

Top 10 Nederlandse regio's: bevolking

Rang	Regio	Omvang
1	Groot-Rijnmond	1.422.465
2	Groot-Amsterdam	1.344.659
3	Utrecht	1.284.504
4	Agglomeratie 's-Gravenhage	853.987
5	Zuidoost-Noord-Brabant	761.763
6	Arnhem/Nijmegen	730.428
7	Veluwe	677.662
8	Noordoost-Noord-Brabant	651.064
9	West-Noord-Brabant	627.967
10	Twente	627.209
	Nederland	17.081.507

Bron: CBS, 2017

- Noordoost-Brabant is de 8ste regio van Nederland qua aantal inwoners (uit een totaal van 40 regio's).

2.3.2 Beroepsbevolking

Beroepsbevolking (15-75) naar leeftijd (aandeel)

	Noordoost-Brabant		Brabant		Nederland	
	2012	2017	2012	2017	2012	2017
15-25 jaar	15,7	16,1	16,1	16,1	15,8	15,8
25-45 jaar	41,9	39,2	42,2	39,4	43,3	40,4
45-75 jaar	42,4	44,8	41,7	44,5	40,8	43,7
Totaal	100	100	10	100	100	100

Bron: CBS, bewerking AgroFood Capital Monitor 2019

Beroepsbevolking (15-75) naar opleidingsniveau (aandeel)

	Noordoost-Brabant		Brabant		Nederland	
	2012	2017	2012	2017	2012	2017
Hoog	30,4	34,0	30,0	34,0	32,1	35,8
Middelbaar	41,4	42,6	41,7	42,6	41,8	41,9
Laag	27,2	22,4	26,3	22,3	25,2	21,0
Onbekend	0,9	1,1	1,0	1,1	1,0	1,3
Totaal	100	100	10	100	100	100

Bron: CBS, bewerking AgroFood Capital Monitor 2019

- De beroepsbevolking in Noordoost-Brabant vergrijsst en wordt steeds hoger opgeleid. Het opleidingsniveau blijft echter achter bij het beeld op nationaal niveau.

Top 10 Nederlandse regio's: beroepsbevolking

Rang	Regio	Omvang
1	Groot-Amsterdam	754.000
2	Groot-Rijnmond	739.000
3	Utrecht	711.000
4	Agglomeratie 's-Gravenhage	442.000
5	Zuidoost-Noord-Brabant	413.000
6	Arnhem/Nijmegen	394.000
7	Veluwe	359.000
8	Noordoost-Noord-Brabant	355.000
9	West-Noord-Brabant	337.000
10	Twente	328.000
	Nederland	9.125.000

Bron: CBS, 2018

- Noordoost-Brabant is de 8ste regio van Nederland qua omvang beroepsbevolking (uit een totaal van 40 regio's).

2.3.3 Bevolkingsprognose

Bevolkingsprognose totaal

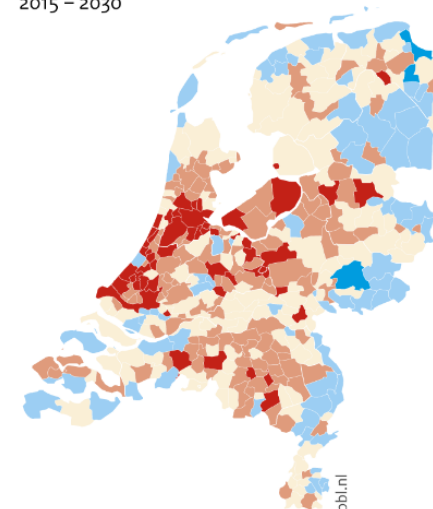
		2017	2020	2025	2030	2035	2040	2017-2040
Noordoost-Brabant	Absoluut	653.000	664.100	672.900	678.300	680.700	677.900	24.900
	Index	100	102	103	104	104	104	4
Noord-Brabant	Absoluut	2.517.500	2.558.200	2.599.100	2.628.100	2.649.100	2.657.900	140.400
	Index	100	102	103	104	105	106	6
Nederland	Absoluut	17.087.100	17.337.800	17.616.300	17.837.000	18.008.800	18.108.200	1.021.100
	Index	100	101	103	104	105	106	6

Bron: CBS, 2017

- Voor Noordoost-Brabant wordt een bevolkingsgroei verwacht van zo'n 25.000 personen tot 2040. Het groeipercentage is 4%, hetgeen lager is dan het beeld op provinciaal en nationaal niveau. De relatief lage groei wordt echter pas op termijn manifest in 2035-2040. Overall gezien ervaren vooral de stedelijke gebieden en omliggende suburbane regio's bevolkingsgroei.

Bevolkingsontwikkeling per gemeente

2015 - 2030

Bron: PBL/CBS regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2015-2040

Bron: CBS, 2017

Ontwikkeling aandeel leeftijdsgroepen in totale bevolking

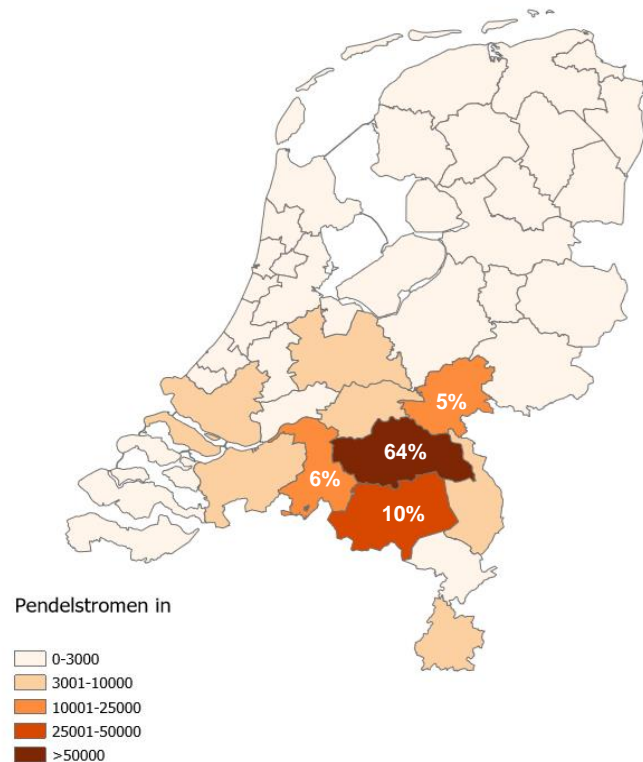
	Noordoost-Brabant		Noord-Brabant		Nederland	
	2017	2040	2017	2040	2017	2040
0 tot 20 jaar	22%	21%	22%	21%	22%	22%
20 tot 65 jaar	58%	50%	59%	51%	59%	52%
65 jaar of ouder	19%	29%	19%	28%	18%	27%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: CBS, 2017

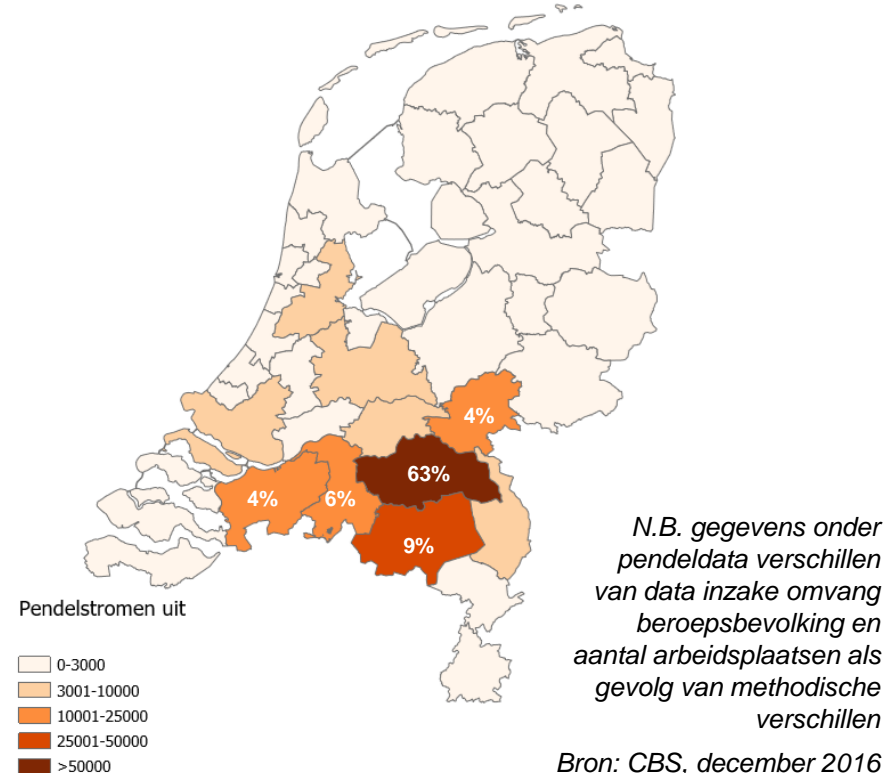
- Net als de provincie Brabant en Nederland is ook in Noordoost-Brabant sprake van vergrijzing. Waar de groep 65+'ers op dit moment zo'n 20 procent uitmaakt van de totale bevolking wordt dit richting 2040 circa 30%.

2.3.4 Pendelrelaties

Ingaande pendelstromen: door wie worden banen in Noordoost-Brabant ingevuld?

Uitgaande pendelstromen: waar werken inwoners van Noordoost-Brabant?

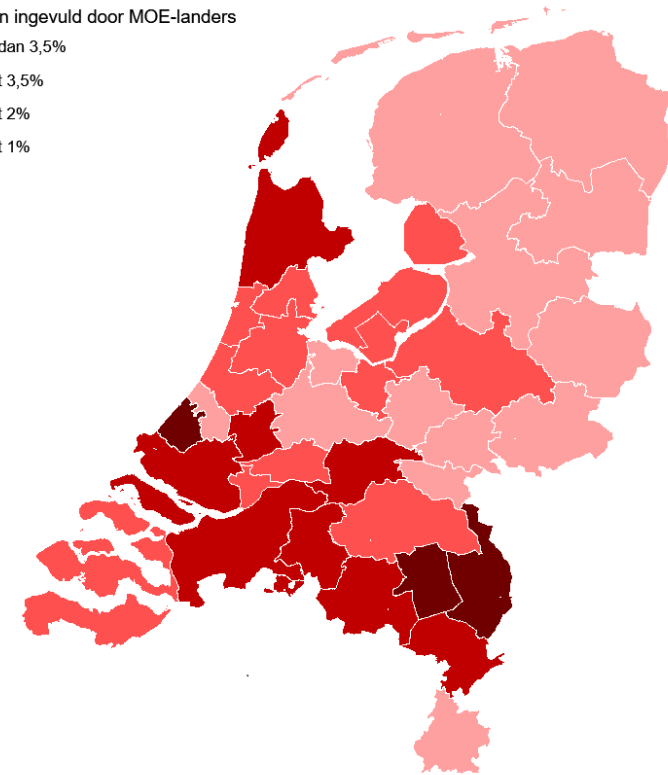
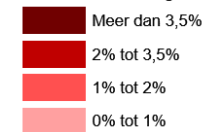

- Ca twee derde van de werkzame beroepsbevolking van Noordoost-Brabant werkt binnen de regio en eenzelfde deel van de banen in Noordoost-Brabant wordt ingevuld door inwoners uit de regio.
- Belangrijke pendelrelatie van Noordoost-Brabant is met Zuidoost-Brabant (10% ingaand en uitgaand).
- Daarnaast zijn Midden-Brabant, Arnhem-Nijmegen en West-Brabant (uitgaand) belangrijke regio's voor Noordoost-Brabant vanuit het perspectief van pendel.

2.3.5 Internationale werkzame personen

- Tussen 2007 en 2012 groeide in Brabant en Limburg het aantal kenniswerkers (economisch actieve internationals die in Nederland arbeid in loondienst verrichten met een inkomen van 35.000 euro of meer en een arbeidscontract van minimaal 4 maanden) van 4.600 naar 13.100 en het aantal internationale arbeiders van 31.100 naar 56.000. De kenniswerkers komen vooral uit Duitsland, VK, VS en Azië *(Bron: Decisio (2014) o.b.v. gegevens Belastingdienst. bewerking Decisio)*
- In 2016 waren zo'n 371.000 arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa actief als werknemer in Nederland. Ongeveer de helft hiervan was actief als uitzendkracht. Dit betekent dat bijna één op de twintig banen in Nederland in 2016 werd vervuld door een arbeidsmigrant uit Midden- of Oost-Europa (MOE). Deze MOE-arbeidsmigranten zijn vooral actief in het zuiden en westen van Nederland, met de grootste aandelen in het Westland, Helmond-de Peel en Noord-Limburg, en met name in de land- en tuinbouw, zakelijke dienstverlening, logistiek, groothandel, voedingsindustrie en metaalindustrie.

Aandeel banen ingevuld door MOE-landers

Bron: SEO (2018) o.b.v. CBS Microdata, bewerking SEO Economisch Onderzoek

2.3.6 Arbeidsparticipatie

Top 10 Nederlandse regio's bruto arbeidsparticipatie*

Rang	Regio	Omvang
1	Noord-Overijssel	73,6
2	Utrecht	73,2
3	Aggl. Leiden en Bollenstreek	72,6
4	Zuidwest-Overijssel	72,5
5	Agglomeratie Haarlem	72,4
6	Flevoland	72,4
7	Oost-Zuid-Holland	72,2
8	Delft en Westland	72
9	Noordoost-Noord-Brabant	71,8
10	IJmond	71,8
	Nederland	70,5

Bron: CBS, 2018

Top 10 Nederlandse regio's netto arbeidsparticipatie**

Rang	Regio	Omvang
1	Noord-Overijssel	71,1
2	Utrecht	70,6
3	Aggl. Leiden en Bollenstreek	70,2
4	Agglomeratie Haarlem	69,9
5	Oost-Zuid-Holland	69,9
6	Zuidwest-Overijssel	69,6
7	Noordoost-Noord-Brabant	69,5
8	IJmond	69,5
9	Delft en Westland	69,4
10	Flevoland	69,3
	Nederland	67,8

Bron: CBS, 2018

* Bruto-arbeidsparticipatie geeft aan hoeveel procent van de bevolking van 15 tot 75 jaar werkzaam of werkloos is

** Netto-arbeidsparticipatie wordt uitgedrukt hoeveel procent van de bevolking van 15 tot 75 jaar betaald werk heeft (exclusief werklozen)

- Qua bruto en netto arbeidsparticipatie is Noordoost-Brabant respectievelijk 9^e en 7^e regio van Nederland (uit een totaal van 40 regio's). Met andere woorden, in vergelijking met andere Nederlandse regio's is een groot deel van de beroepsbevolking is aan het werk

2.3.7 Arbeidsproductiviteit

Top 10 Nederlandse regio's: arbeidsproductiviteit*/**

	Regio	x€1.000 per arbeidsjaar
1	Groot-Amsterdam	94,4
2	Groot-Rijnmond	91,5
3	Zuidoost-Noord-Brabant	90,7
4	West-Noord-Brabant	88,5
5	Noordoost-Noord-Brabant	85,9
6	Flevoland	85,7
7	Zeeuwsch-Vlaanderen	84,9
8	Utrecht	84,1
9	Zuid-Limburg	83,2
10	Delft en Westland	82,8

* Arbeidsproductiviteit betreft de toegevoegde waarde per arbeidsjaar

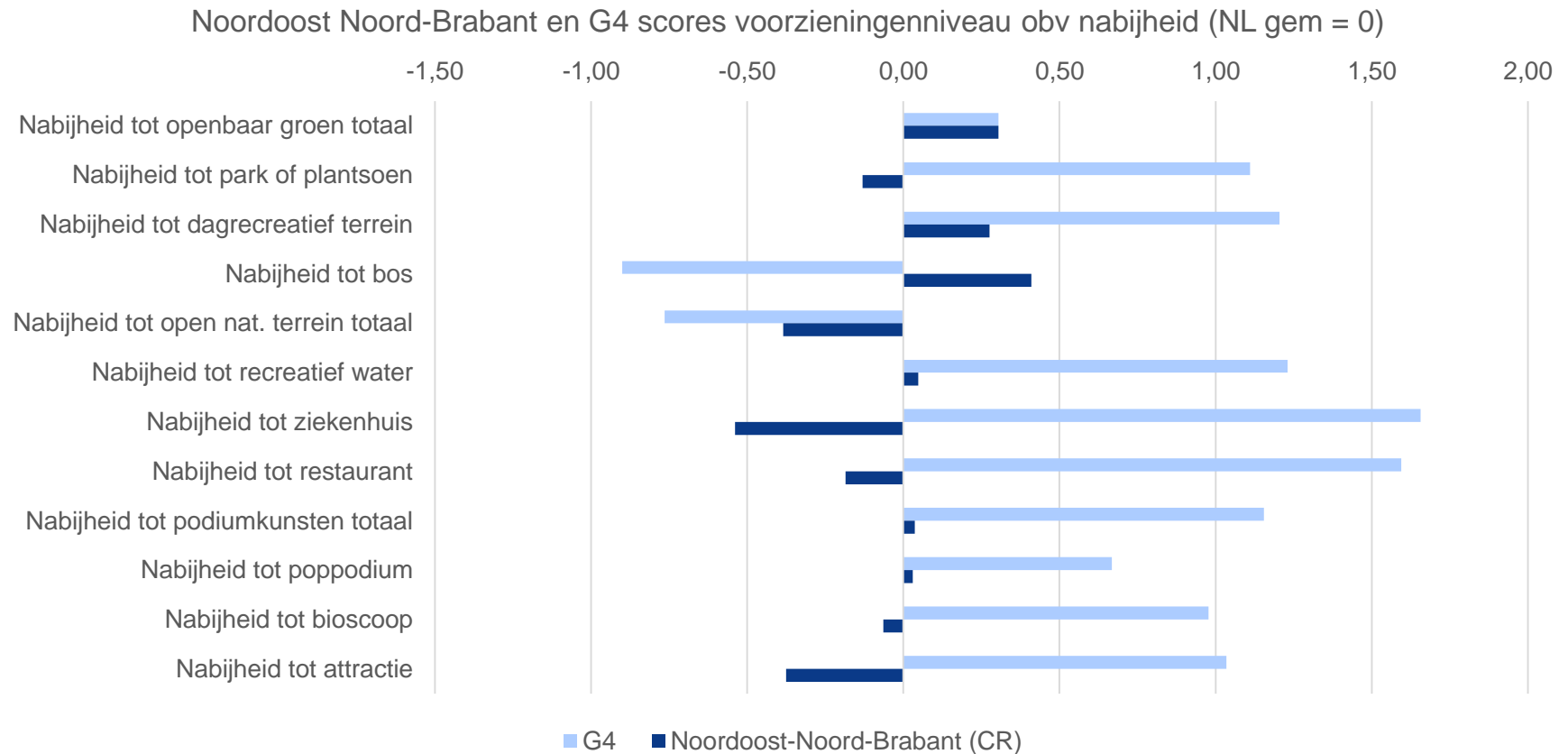
** Niveau arbeidsproductiviteit gecorrigeerd voor sectorstructuur. Met andere woorden, het betreft de regionale arbeidsproductiviteit wanneer elke regio dezelfde (nationale) sectorsamenstelling zou hebben, maar dan wel met de eigen regionale productiviteit voor deze sector.

Bron: CBS, bewerking Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2015

- De arbeidsproductiviteit in Noordoost-Brabant is relatief hoog. De regio moet alleen Groot-Amsterdam (i.e. financiële dienstverlening), Groot-Rijnmond (i.e. Havenindustriële complex), Zuidoost-Brabant (i.e. hightech Brainportregio) en West-Brabant (i.e. chemie) voor laten gaan. Dit komt overeen met het beeld dat Noordoost-Brabant relatief veel toegevoegde waarde genereert.

2.4 Leefklimaat/voorzieningenniveau

- Qua leefklimaat en voorzieningenniveau scoort Noordoost-Brabant positief op indicatoren gericht op 'groene omgeving'. De regio scoort minder op indicatoren gericht op (stedelijke) voorzieningen

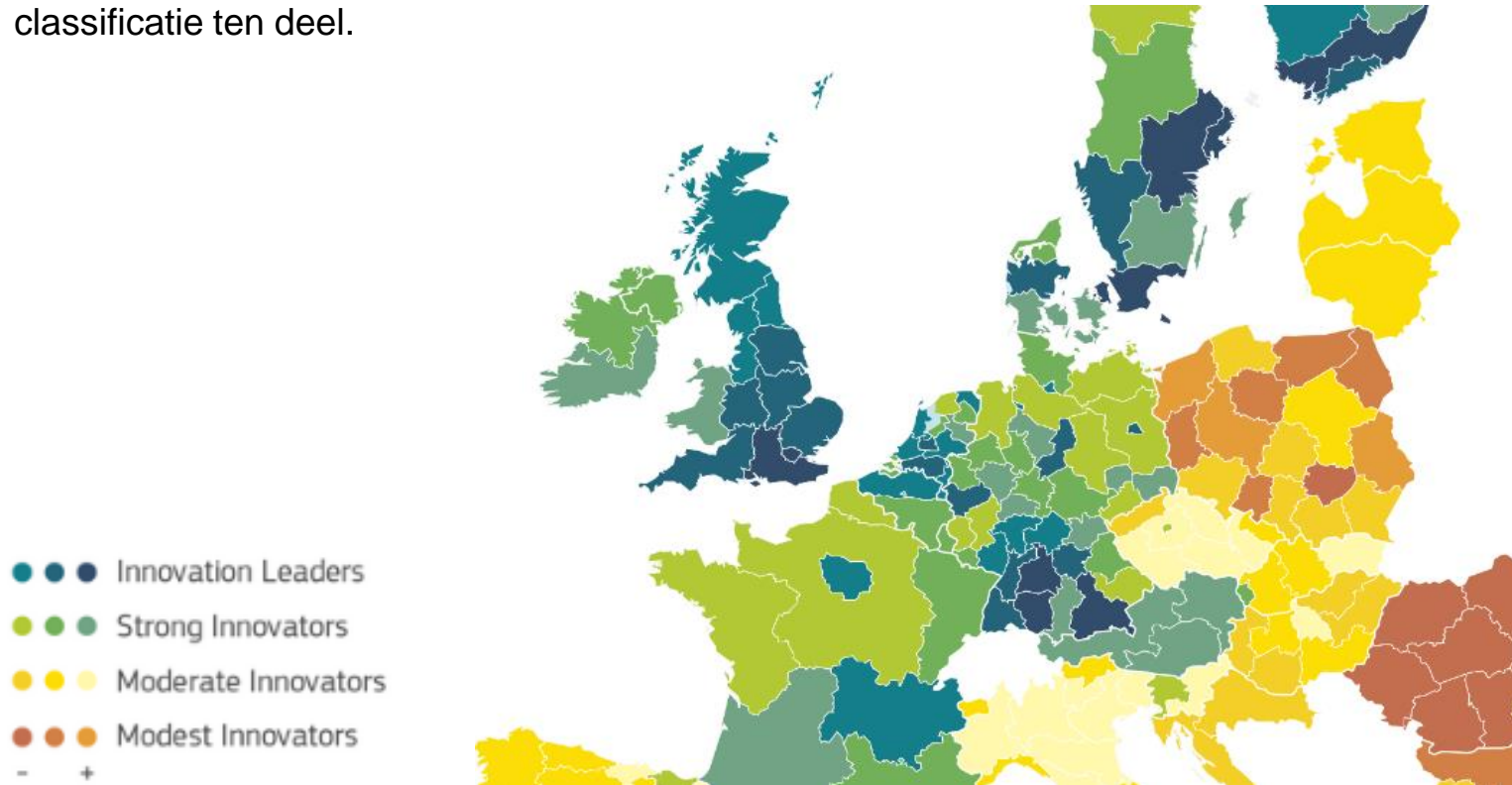

Bron: Presentatie Otto Raspe (2018) AgriFood Capital, Motor van Economische Groei?

2.5 Innovatie/kenniseconomie

Innovatie en kenniseconomie

- Noord-Brabant door de Europese Commissie betiteld als een innovatieve topregio: binnen Europa behoort Noord-Brabant tot de kopgroep (*innovation leader*). In Nederland valt alleen Utrecht dezelfde classificatie ten deel.

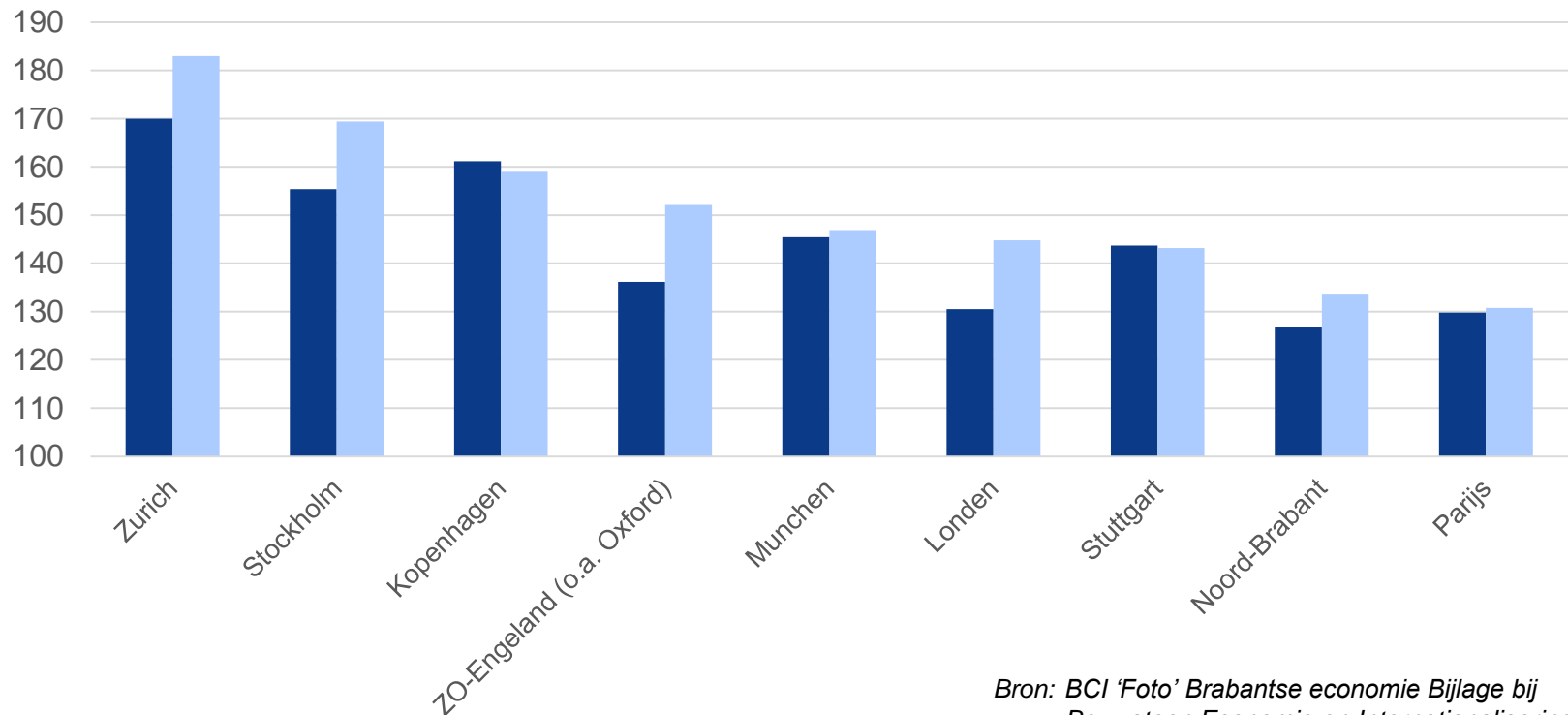

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Europese Commissie, Regional Innovation Scoreboard, 2017

Ontwikkeling innovatiekracht Noord-Brabant

- De innovatiekracht van de provincie Noord-Brabant is tussen 2011 en 2017 gegroeid, maar de score blijft achter bij andere Europese topregio's (ook wanneer wordt gecorrigeerd voor omvang bevolking en economie)

Ontwikkeling totaalscore belangrijkste innovatieleiders (hoogste per land) t.o.v. de rest van Europa*

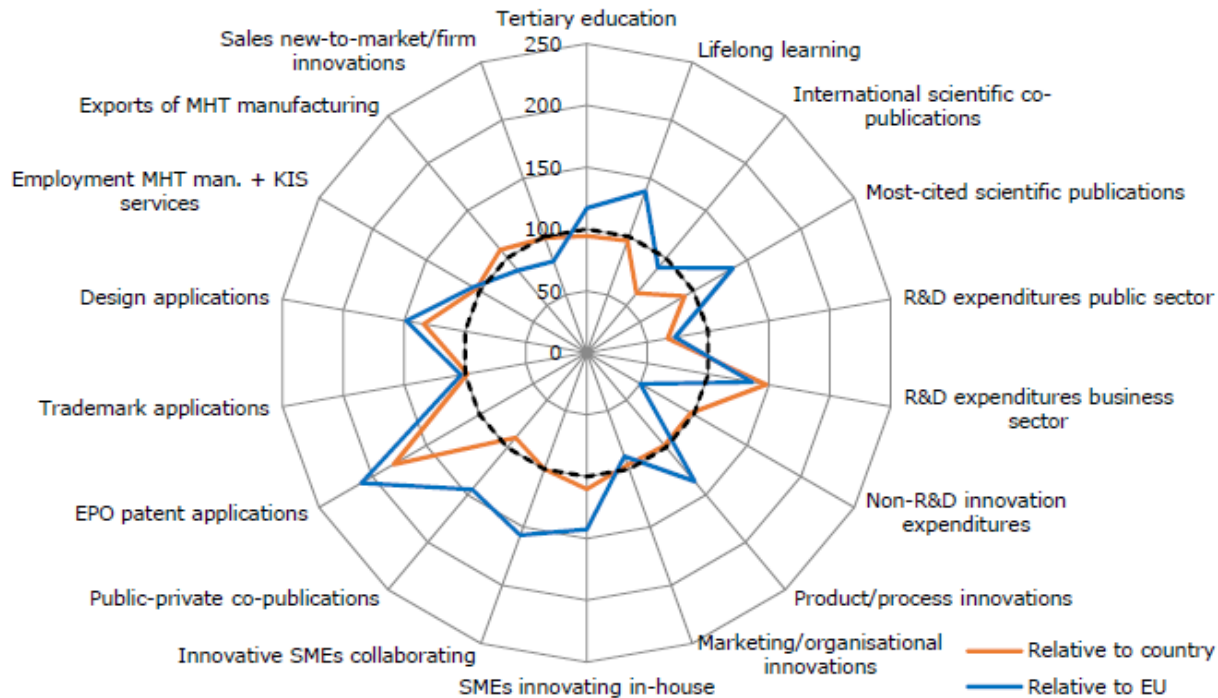
* = Gecorrigeerd naar omvang bevolking en economie

■ RII 2011 ■ RII 2017

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie Bijlage bij
Bouwsteen Economie en Internationalisering,
o.b.v. Europese Commissie, Regional Innovation
Scoreboard, 2017

Grondslag positie Noord-Brabant

- De innovatiekracht van Noord-Brabant wordt positief bepaald door R&D- en onderzoeksindicatoren gericht op output (patent-aanvragen, co-publicaties, innovatie bij MKB). Publieke R&D investeringen blijver achter evenals niet-R&D innovatie-uitgaven. Daarnaast zijn verkopen in nieuwe markten beperkt. Kortom, een goede score op eigen R&D activiteiten van bedrijven en minder op andere vormen van R&D (aankopen patenten etc. en publieke investeringen) en daadwerkelijke vermarkting.

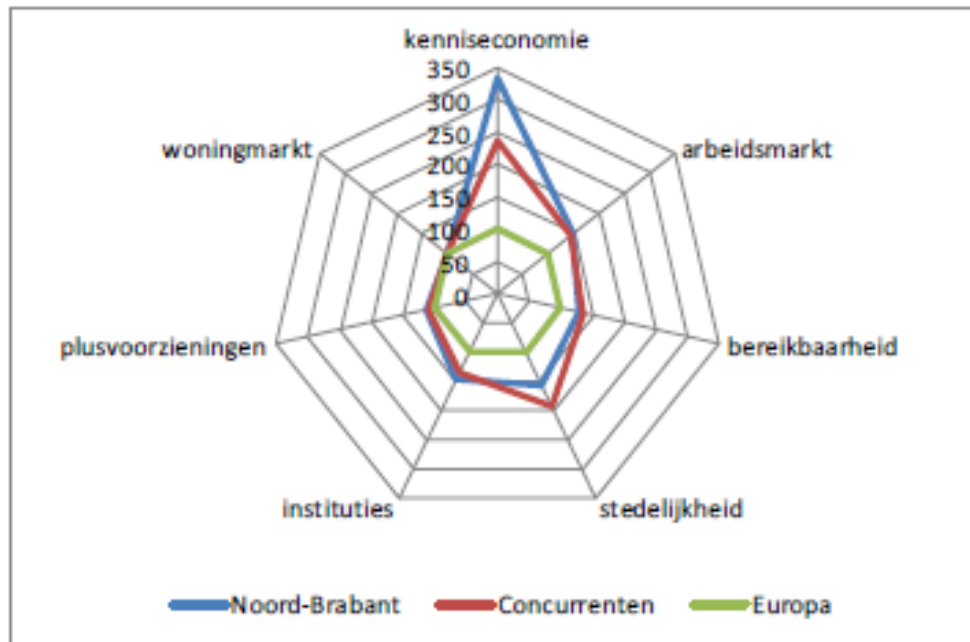

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Europese Commissie, Regional Innovation Scoreboard, 2017

2.6 Vestigingsklimaat

- Noord-Brabant heeft een goed vestigingsklimaat. De provincie scoort vooral goed op kenniseconomie (privaat R&D, patenten etc.). Op het gebied van stedelijkheid c.q. agglomeratie-effecten scoort de provincie minder (bijv. bevolkingsdichtheid, bevolkingsaantal en marktpotentiaal).

Kwaliteit vestigingsklimaat N-Brabant t.o.v. concurrerende regio's o.b.v. exportbestemmingen

Concurrenten: Limburg, Gelderland, Zuid-Holland, Vlaams-Brabant, Düsseldorf, Beieren, Baden Württemberg, Parijs, Londen.

Bron: Benchmark 2016

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. ESD, Internationaal vestigingsklimaat Noord-Brabant, 2016

2.7 Sectorale samenstelling economie

Vestigingen naar sector

	Noordoost-Brabant		Noord-Brabant	Nederland
	Absoluut	Relatief (%)	Relatief (%)	Relatief (%)
Landbouw & visserij	4.000	7	5	5
Industrie & nutsbedrijven	2.520	4	5	4
Bouw	7.900	14	11	10
Handel	10.030	18	17	16
Vervoer & opslag	1.070	2	2	3
Horeca	1.970	4	3	4
Informatie & communicatie	2.390	4	5	6
Zakelijke & financiële diensten	14.100	25	25	26
Overheid	90	0	0	0
Onderwijs	2.080	4	5	5
Zorg	4.140	7	9	10
Overige Diensten	5.830	10	11	12
Totaal	56.110	100	100	100

Bron: LISA, 2018

- Noordoost-Brabant beschikt absoluut gezien over veel vestigingen in de zakelijke diensten, handel en bouw. Relatief gezien zijn vooral de landbouw & visserij en bouw oververtegenwoordigd en is de zorg ondervertegenwoordigd.

Ontwikkeling aantal vestigingen naar sector Noordoost-Brabant

	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2018	
						Absoluut	Relatief (%)
Landbouw & Visserij	3.920	3.970	3.980	3.990	4.000	80	2
Industrie & Nutsbedrijven	2.220	2.260	2.270	2.350	2.520	300	14
Bouw	6.790	7.010	7.220	7.350	7.900	1.110	16
Handel	9.640	9.680	9.660	9.750	10.030	390	4
Vervoer & Opslag	890	880	910	960	1.070	180	20
Horeca	1.720	1.750	1.810	1.840	1.970	250	15
Informatie & Communicatie	1.930	2.090	2.120	2.200	2.390	460	24
Zakelijke & Financiële diensten	11.860	12.300	12.620	13.010	14.100	2.240	19
Overheid	90	90	90	90	90	0	0
Onderwijs	1.380	1.430	1.490	1.730	2.080	700	51
Zorg	2.930	3.080	3.140	3.520	4.140	1.210	41
Overige Diensten	4.820	5.010	5.160	5.370	5.830	1.010	21
Totaal	48.200	49.530	50.450	52.140	56.110	7.910	16

Bron: LISA, 2018

- Het aantal vestigingen in Noordoost-Brabant is met 7.910 (16%) toegenomen tussen 2014-2018. Van 2017 naar 2018 heeft hierin een versnelling plaatsgevonden.
- Vooral in de zakelijke & financiële diensten en (in mindere mate), de zorg, bouw en overige dienstverlening was de toename groot.

Banen naar sector

	Noordoost-Brabant		Noord-Brabant	Nederland
	Absoluut	Relatief (%)	Relatief (%)	Relatief (%)
Landbouw & Visserij	10.560	3	3	3
Industrie & Nutsbedrijven	50.960	15	15	11
Bouw	24.130	7	6	5
Handel	68.320	21	19	18
Vervoer en Opslag	13.930	4	5	5
Horeca	16.300	5	5	5
Informatie en Communicatie	10.370	3	3	4
Zakelijke & Financiële diensten	47.200	14	16	18
Overheid	13.680	4	4	5
Onderwijs	18.070	5	6	7
Zorg	44.590	13	14	16
Overige Diensten	12.900	4	4	5
Totaal	330.990	100	100	100

Bron: LISA, 2018

- Noordoost-Brabant beschikt absoluut gezien over veel banen in de handel, industrie, zakelijke & financiële diensten en zorg. Relatief gezien zijn vooral de industrie & nutsbedrijven en handel oververtegenwoordigd en zijn de zorg en zakelijke & financiële diensten ondervertegenwoordigd.

Ontwikkeling aantal banen naar sector Noordoost-Brabant

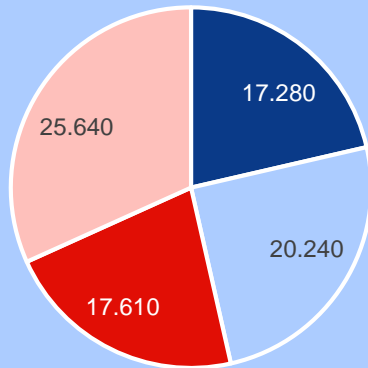
	2014	2015	2016	2017	2018	2014-2018	
						Absoluut	Relatief (%)
Landbouw & Visserij	10.710	10.740	10.700	10.750	10.560	-150	-1
Industrie & Nutsbedrijven	48.360	48.630	49.470	49.960	50.960	2.600	5
Bouw	22.600	22.860	23.370	23.800	24.130	1.530	7
Handel	62.080	61.870	62.810	64.880	68.320	6.240	10
Vervoer & Opslag	13.640	13.580	13.780	13.790	13.930	290	2
Horeca	14.550	15.040	15.530	15.990	16.300	1.750	12
Informatie & Communicatie	9.000	9.430	9.700	10.080	10.370	1.370	15
Zakelijke & Financiële diensten	42.980	43.770	44.830	45.720	47.200	4.220	10
Overheid	14.480	14.120	13.790	13.620	13.680	-800	-6
Onderwijs	17.570	17.580	17.220	17.850	18.070	500	3
Zorg	42.760	42.040	42.240	43.900	44.590	1.830	4
Overige diensten	12.130	12.110	12.150	12.750	12.900	770	6
Totaal	310.840	311.770	315.580	323.100	330.990	20.150	6

Bron: LISA, 2018

- Het aantal banen in Noordoost-Brabant is met 20.150 (6%) toegenomen tussen 2014-2018. Vooral in de sectoren handel, zakelijke & financiële diensten, informatie & communicatie en horeca is sprake van groei.

Verbijzondering: recreatie & toerisme

Noord-Brabant: aantal banen naar regio

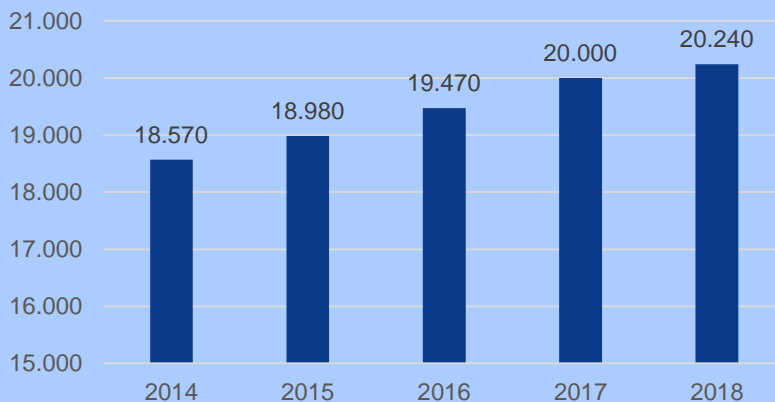

■ Midden-Noord-Brabant ■ Noordoost-Noord-Brabant
■ West-Noord-Brabant ■ Zuidoost-Noord-Brabant

Bron: LISA, 2018

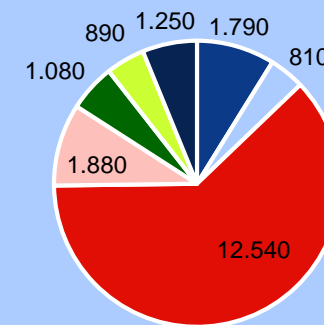
- De sector recreatie & toerisme omvat meer dan 80.000 banen in de provincie Noord-Brabant. De regio Zuidoost-Brabant beschikt met ruim 25.500 banen over het grootste aantal banen in de sector. Noordoost-Brabant is de tweede Brabantse regio met meer dan 20.000 banen in de sector.
- Het aantal banen in recreatie & toerisme in Noordoost-Brabant neemt toe. In 2014 waren het 18.600 banen en in 2018 zo'n 20.200 banen. De horeca (12.500 banen) is het grootste segment gevolgd door logiesverstrekking (1.900 banen) en cultuur, recreatie en amusement (1.800 banen).

Noordoost-Brabant: ontwikkeling aantal banen

Bron: LISA

Noordoost-Brabant: banen naar segment

■ Cultuur, recreatie en amusement ■ Detailhandel/groothandel
■ Horeca ■ Logiesverstrekking
■ Sport ■ Vervoer
■ Overig

Bron: LISA, 2018

2.8 Kracht in clusters

- Clusters zijn ruimtelijke concentraties van samenhangende bedrijven c.q. bedrijven die 'iets met elkaar hebben'. In deze definitie zijn twee elementen van belang:
 - *Ruimtelijke concentratie*: clustering kan zorgen voor kostenvoordelen (bijv. geringe afstanden dus minder kosten voor transport en vervoer) of opbrengstvoordelen (snelle interactie, informatiewinst door nabijheid en sneller vinden van klanten etc.). Afstand doet er toe.
 - *Samenhang bedrijfsleven*: dit element kan verschillende vormen aannemen. Bijvoorbeeld toeleveringsrelaties in bepaalde ketens, gedeelde belangen inzake arbeidsmarkt en talent, gezamenlijk gebruik faciliteiten en/of voorzieningen etc. Bekende clusters zijn het hightech cluster in Zuidoost-Brabant (Brainport regio), tuinbouwclusters in de verschillende Greenports zoals Westland, Aalsmeer en Venlo, etc.
- Clusters bieden voordelen voor bedrijven en regio's:

Voordelen voor bedrijven

- Toegang gespecialiseerde toeleveranciers
- Beschikbaarheid gespecialiseerd personeel
- Toegang tot specifieke kennis door netwerk en dedicated R&D instituten
- Toegespitste infrastructuur, o.a. voor R&D
- Extra profilering ('powered by')
- Gezonde concurrentie, die motivatie en innovatie omhoog stuwt

Voordelen voor regio's

- Hogere productiviteit bedrijfsleven
- Meer starters/spin-offs met grotere overlevingskans
- Meer innovatie
- Mogelijkheden voor specifiek en daardoor effectief stimulerings-beleid
- Verhoging attractiviteit voor bedrijven van elders ('the best businesses want to move in')

Bron: BCI

- Beleidsmatig wordt veelvuldig ingezet op stuwende clusters die bijdragen aan hogere regionaal economische groei. Onder stuwende clusters wordt verstaan clusters met hoge productiviteit, export, R&D activiteiten en een onderscheidende internationale concurrentiepositie.

Kracht in clusters

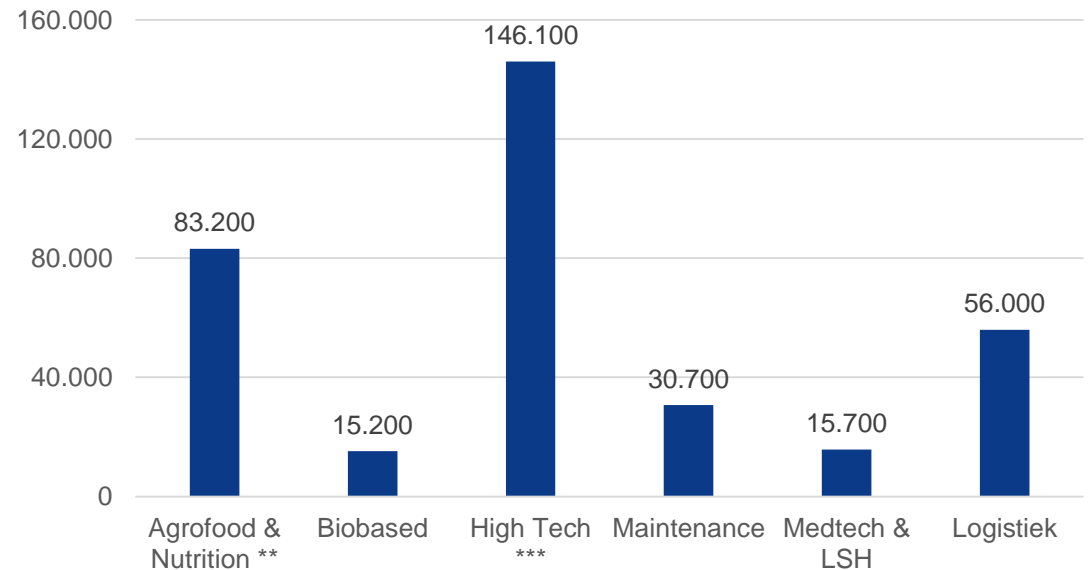
- Noord-Brabant zet in haar Economisch Programma Brabant 2020 in op zes stuwende clusters: Agrofood & nutrition, Biobased, Hightech, Maintenance, Medtech en Life Sciences & Health (LSH) en Logistiek.
- Gezamenlijke omvang van deze clusters in de provincie bedraagt 325.000 banen, dat is 26% van de gehele economie

Aandeel clusters* in economie

- * Zonder dubbel tellingen
- ** Smalle definitie, exclusief retail
- *** Inclusief ICT-sector

Absolute omvang clusters

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie. Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Vestigingsregister 2017; bewerking BCI

Provincie Noord-Brabant: ontwikkeling per cluster

- Banengroei economie over 2013-2017 bedraagt 2,5%*
 - Groei in clusters bedraagt 6,3% (+19.100 banen)
 - Overig economie groeit met 1,3% (+11.800 banen)
- Verdeling naar cluster

	2013	2017	Groei #	Groei %
Agrofood & Nutrition *	80.900	83.200	2.300	2,8%
Biobased	14.900	15.200	300	2,1%
High Tech **	133.500	146.100	12.600	9,5%
Maintenance	29.900	30.700	800	2,7%
Medtech & LSH	14.900	15.700	800	5,5%
Logistiek	52.600	56.000	3.400	6,4%

* *Smalle definitie, exclusief retail*

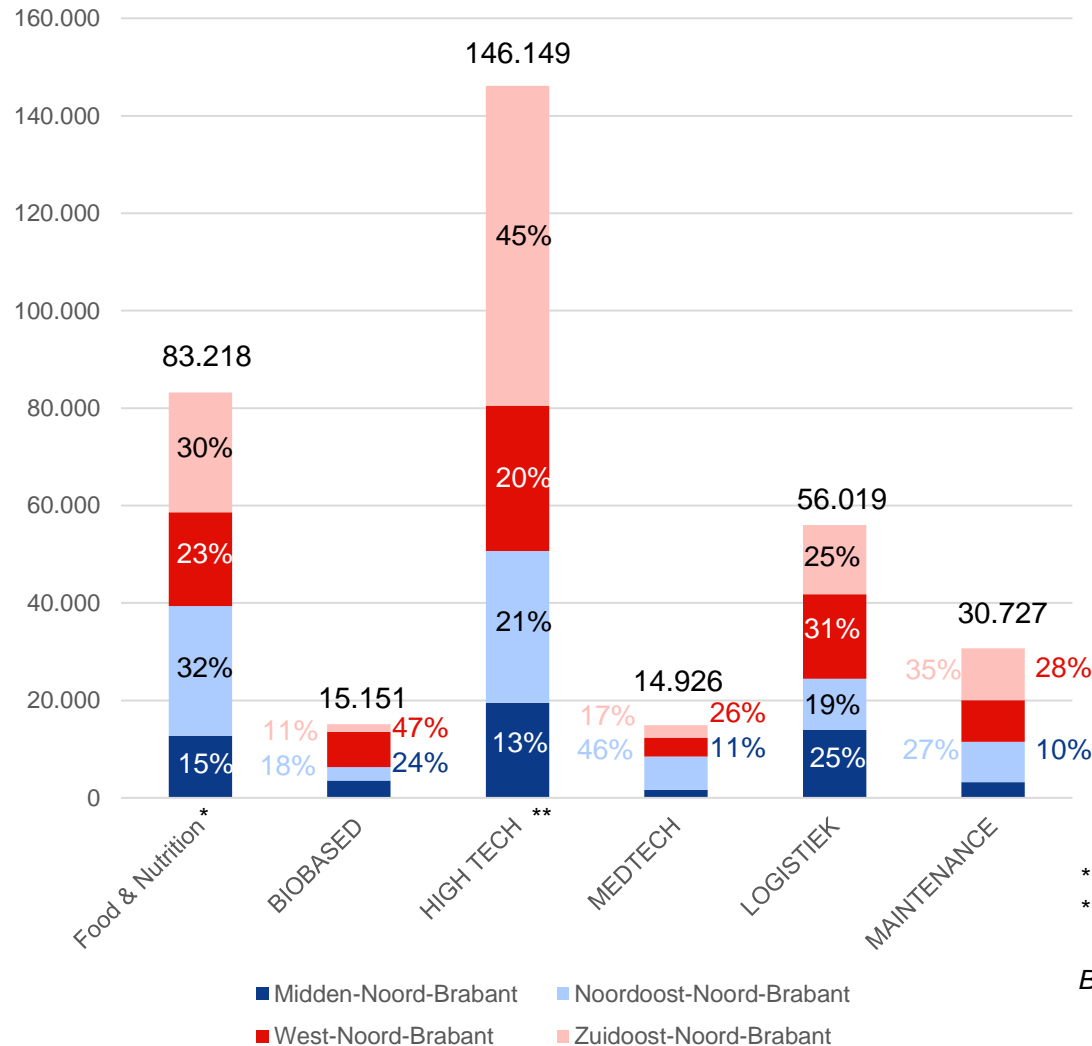
** *Inclusief ICT-sector*

- Hightech is het grootste en snelstgroeiende cluster. Agrofood & nutrition is na Hightech het tweede grootste Brabantse cluster in termen van aantal banen. Qua banengroei groeit dit cluster harder dan de regionale economie, maar blijft achter bij groeimotor hightech.

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie. Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Vestigingsregister 2017; bewerking BCI

NO-Brabant relatief sterk in Agrofood & nutrition en Medtech & LSH

Noord-Brabant: aantal banen naar speerpunt en regio

- Hightech is het grootste Brabantse cluster. Deze is bijzonder sterk geconcentreerd in Zuidoost-Brabant. Geen van de andere clusters kent een dergelijke sterke vertegenwoordiging in één regio.
- Food & nutrition is na Hightech het tweede grootste Brabantse cluster in termen van aantal banen. Het grootste deel van de werkgelegenheid in dit cluster is gevestigd in Noordoost-Brabant (32%).
- Daarnaast heeft Noordoost-Brabant een fors aandeel in de Medtech & LSH (46%). De absolute omvang van de cluster is echter beperkt.

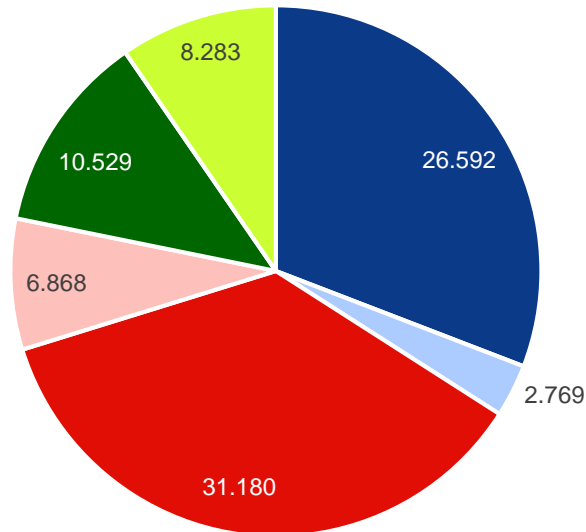
* *Smalle definitie, exclusief retail*

** *Inclusief IT*

Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie. Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Vestigingsregister 2017; bewerking BCI

NO-Brabant heeft veel banen in Agrofood & nutrition en Hightech

Noordoost-Brabant: aantal banen naar speerpunt

■ Agrofood & Nutrition * ■ Biobased ■ Hightech **
■ Medtech & LSH ■ Logistiek ■ Maintenance

* *Smalle definitie, exclusief retail*

** *Inclusief ICT-sector*

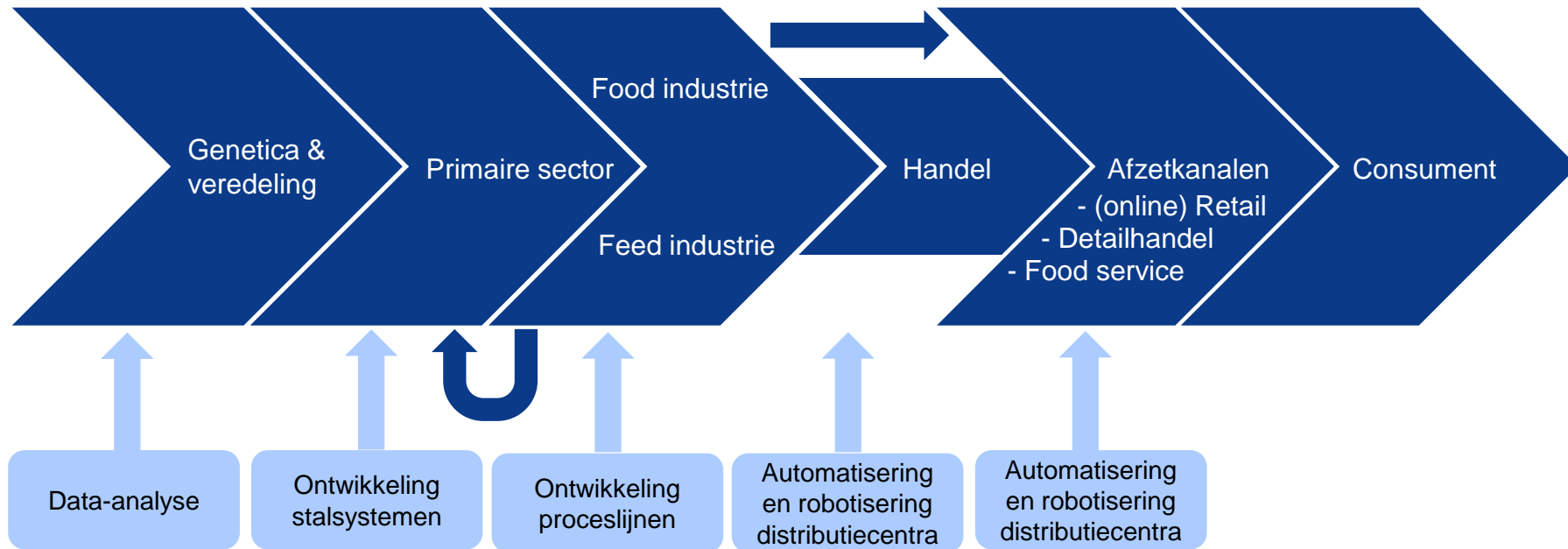
Bron: BCI 'Foto' Brabantse economie. Bijlage bij Bouwsteen Economie en Internationalisering, o.b.v. Vestigingsregister 2017; bewerking BCI

- In absolute termen beschikt Noordoost-Brabant over veel banen in Agrofood & Nutrition en Hightech. Logistiek, Maintenance en Medtech & LSH zijn in absolute termen minder aanwezig in de regio.
- Kortom, Noordoost-Brabant kent omvangrijke Hightech en Agrofood & Nutrition clusters, waarbij vooral de relatieve specialisatie in agrifood opvalt. Er is sprake van een zekere verwevenheid tussen beide clusters. Zie de volgende pagina.

Agrofood & nutrition en Hightech zijn onderling verweven

Hoofdketen Agrifood & nutrition

Voorbeelden Hightech toelevering

- Agrofood & nutrition en Hightech zijn onderling verweven via toeleverende relaties vanuit Hightech naar Agrofood & nutrition. Deze toeleveringsrelaties bestaan bij alle segmenten in de agrofood keten. De marktomvang hiervan in Noordoost-Brabant kan op dit moment niet kwantitatief bepaald worden omdat hiervoor geen onderzoeksmateriaal beschikbaar is.

Agritech in landbouw, foodtech in industrie

Agritech in de landbouw

Voornaamste doel:
hogere opbrengsten met een lagere impact op het milieu

Precisie landbouw

Drones, satellieten en robots bij de boer

Veredelingstechnieken

Nieuwe technieken (Crispr Cas) en klimaatresistente variaties van gewassen

Aquacultuur

Doorontwikkeling van technologie voor viskweek

Kringlooplandbouw

Technologieën die de optimale inzet van biomassa en reststromen bevorderen

Productie van nieuwe eiwitbronnen

O.a. gericht op de inzet van insecten en algen als eiwitbron

Biotechnologie

Technologieën op het vlak van genetica, microbiologie en voedselveiligheid

Foodtech in de industrie

Voornaamste doel:
hogere kwaliteit en meer producten tegen lagere kosten per eenheid product

Veelbelovend op korte termijn

Robotica

Robots in de voedselverwerking

Data technologie

Digitalisering door big data analyses, Artificial Intelligence en RIF chips

Nieuwe verwerkingstechnieken

O.a. high pressure processing en stoom blancheren

Veelbelovend op langere termijn

Nanotechnologie

Ingrediënten in voeding op nanoschaal

3D printing

Personalisering van voedingsproductie

Biotechnologie

Technologieën op het vlak van genetica, microbiologie en voedselveiligheid

3 Bevindingen

- De economische welvaart in Noordoost-Brabant is hoog. Noordoost-Brabant is de zesde regio van Nederland in termen van het bruto regionaal product (BRP) en toegevoegde waarde (uit een totaal van 40 regio's). De economische welvaart in Noordoost-Brabant (6^e regio NLD) is ook relatief groot in vergelijking met het aantal vestigingen (10^e), inwoners (8^e) en banen (8^e). Kortom, het verdienvermogen van de regionale economie is groot.
- Grondslag is vooral de relatief hoge arbeidsproductiviteit en (in mindere mate) de hoge arbeidsparticipatie. Het bedrijfsleven in Noordoost-Brabant is in staat om veel toegevoegde waarde te genereren en een groot deel van de beroepsbevolking is aan het werk.
- Noordoost-Brabant ontwikkelt zich vergelijkbaar met het provinciaal en nationaal gemiddelde in termen van BRP, toegevoegde waarde, het totaal aantal banen en vestigingen.
- Noordoost-Brabant heeft een belangrijke werkgelegenheidsfunctie. Belangrijkste pendelrelatie is met Zuidoost-Brabant, gevolgd door de andere Brabantse regio's en Arnhem-Nijmegen. De bevolking van Noordoost-Brabant groeit door, maar de regio krijgt te maken met vergrijzing en arbeidsmarktkrapte. Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in Noordoost-Brabant is gestegen in de afgelopen 5 jaren en is vergelijkbaar met de provincie. Op nationaal niveau is het opleidingsniveau hoger.
- Het vestigingsklimaat in Noord-Brabant is sterk ontwikkeld. Vooral qua kenniseconomie (privaat R&D, patenten etc.) scoort de provincie goed. Wat betreft stedelijkheid c.q. agglomeratie-effecten heeft de provincie echter een minder sterke uitgangspositie (bijv. bevolkingsdichtheid, bevolkingsaantal en marktpotentiaal). Voor Noordoost-Brabant is dit dus een extra uitdaging aangezien de regio minder verstedelijkt is dan Zuidoost-Brabant. Dit komt ook tot uiting in het leefklimaat/voorzieningenniveau, waarbij Noordoost-Brabant positief scoort op 'groene omgeving' en minder op stedelijke voorzieningen

- Noordoost-Brabant vormt samen met de regio's Zuidoost-, Midden- en West-Brabant de provincie Brabant; één van de innovatieve topregio's binnen de EU. Het zwaartepunt onder deze positie qua innovatie en kenniseconomie ligt in de regio Zuidoost-Brabant met haar kennisintensieve hightechindustrie.
- De economie van Noordoost-Brabant stoelt historisch gezien sterk op 'traditionele' sectoren zoals handel, industrie en bouw. Dienstverlenende sectoren zijn van origine minder sterk vertegenwoordigd in de regio. De laatste jaren is echter zichtbaar dat juist de dienstverlenende sectoren informatie & communicatie en zakelijke diensten relatief snel groeien in termen van vestigingen en banen. Er is sprake van 'verdienstelijking' van de werkgelegenheid.
- Ruimtelijk-economische clusters van samenhangende bedrijven en kennisinstellingen hebben een belangrijke rol in regionale economische ontwikkeling. De provincie Brabant zet in op zes economische clusters: Agrofood & nutrition, Biobased, Hightech, Maintenance, Medtech en Life Sciences & Health (LSH) en Logistiek. Noordoost-Brabant heeft een relatief sterke positie in agrifood en Medtech & LSH. Het agrifood cluster is qua omvang in termen van banen na hightech (zwaartepunt Zuidoost-Brabant) het grootste speerpuntcluster van Brabant. Medtech & LSH is fors kleiner qua omvang. Ondanks deze relatieve specialisatie is hightech in absolute aantallen ook een belangrijk cluster in Noordoost-Brabant. Kortom, Noordoost-Brabant kent sterke hightech en agrifood clusters, maar blinkt uit in dit laatste cluster. Agrifood en hightech zijn onderling verbonden via toeleveringsrelaties. Er kunnen dus kansen liggen om de clusters agrifood en hightech met elkaar te verbinden, zowel binnen de regio als in relatie tot andere regio's zoals Zuidoost-Brabant.